

བོད་ནང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་གནས་སྐབས།^[1]

བསྟན་འཛིན་བསྟན།^[1]

ནང་དོན་སློབ་བསྟུན།

༡༡། བོད་ནང་གི་རྒྱ་རྒྱུན་སྐྱོད་ཚོགས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་
ཉམས་རྒྱུ་ཚབས་ཆེར་འགོ་བཙུག་པ་མ་ཟད། བོད་རིགས་གནས་སྐབས་ལྟུང་ས་ལྟུང་
འགའ་ཤས་ལ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཙམ་བརྒྱུ་དུ་འགོ་བཙུག་ཉེན་ཁར་སླེབས་ཡོད། འོན་
ཀྱང་གཞིས་བཞགས་བོད་མི་ཚོས་བོད་ཀྱི་སྐད་བརྒྱུད་ལ་བཅངས་པའི་འགྲུར་མེད་
བཅེ་ཞེན་དང་། སློབ་སློབས། སེམས་ལྷགས་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་
ལྱེད་ལྷག་པར་དུ་རིག་གཞུང་གི་སློབ་ཚུ་ལྟ་བུའི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གལ་འགངས་
ཆེན་པོ་ཡིན་པའི་ཚོར་ལྷགས་ཆེན་པོ་སླེབས་ཏེ། མང་ཚོགས་ནས་སོ་སོའི་ཤེས་
འདོན་ལ་གཞིགས་པའི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རྒྱུན་འཛིན་དང་སྦྲར་གསོ་བྱ་རྒྱུའི་ལས་
འགུལ་སླེལ་བ་དང་། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དེར་དུས་ཀྱི་འཕྲུལ་ཆས་ལག་ཐོགས་ཁ་པར་
དང་སློབ་སྦྱོང་སོགས་ཀྱི་ནང་ལས་སྦྱ་ཞིང་སྐབས་བདེ་པོའི་ངང་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཐུབ་

[1] ཨ་རིའི་ཕུ་ལར་ཁོན་ Fullerton གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་བསྟན་འཛིན་དོ་ཇེ་ལགས་
ཀྱིས་ཚོམ་ཡིག་འདིར་ཞིབ་གཞིགས་ཐོག་གནད་སློབ་སློབ་སློབ་དང་དགོངས་འཆར་ལྷུག་པོ་གནང་བར་སློབ་ཤིང་ཤིང་ལ་
ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་བྱ།

[1] བོད་ཀྱི་སྐད་ལྟུང་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ཉམས་ཞིབ་པ། ✉ tenzinpema2009@gmail.com

བོད་ཀྱི་མིང་ལྷན་ཁྲིམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲིག་ཤིང་།

པར་བཟུངས་ན། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རྒྱ་ལྡན་འཛིན་སྐབས་རྒྱ་དགེ་མཚན་ཆེན་པོ་མཐོང་མོད། བོད་མི་ཚོས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་ལྟོད་གཡེང་སྤང་མེད་བཏང་ཆོ། བོད་མིའི་ངོ་བོ་སྟེ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཉམས་སྐྱོད་འགོ་རྒྱུ་མ་ཟད། མན་རྩའི་སྐད་ཡིག་བཞིན་རིམ་པས་ཚ་བརྒྱུ་ཏུ་འང་འགོ་ངེས་རེད། དེར་བརྟེན་རྒྱ་གཞུང་ཚུགས་ནས་ཀྱང་མི་རིགས་མཐུན་འབྲེལ་སོགས་ལ་གཞིགས་ཏེ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྤྱང་སྐྱོབ་མིང་ལྷན་ཁྲིམས་དོན་ལྡན་གཏན་འབེབས་དང་སྟེག་དོན་ལག་བསྟར་དགོས་གལ་ཆེ་བར་མཐོང་།

དཔྲད་ཀྱི།

སྐད་ཡིག་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ཏེ་ཚང་མ་དུས་བསྐྱེད་འཕོ་འགྱུར་འགོ་ཡི་ཡོད་པ་འཛིན་ཏེ་ཚོས་ཉིད་རེད། སྐད་ཡིག་འགའ་ཤས་རྒྱ་རྒྱུ་འདྲ་མིན་ལ་བརྟེན་ནས་ཉམས་སྐྱོད་དང་ཚ་བརྒྱུ་ཏུ་འགོ་བ་དང་། འགའ་ཤས་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་འགོ་ཡི་ཡོད། འོན་ཀྱང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གལ་འགངས་ག་ཚོད་ཆེན་པོ་ཡིན་མིན་སེ་ཎ་ལེན་(Stalin)ཀྱིས། “མི་རིགས་ཤིག་ཚ་མེད་གཏོང་དགོས་ན། ཐོག་མར་མི་རིགས་དེའི་སྐད་ཡིག་མེད་པ་བཟོ་དགོས།” ཞེས་བཤད་པ་ནས་ཤེས་ཐུབ།

རྒྱུར་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁྲིམས་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྤྱང་སྐྱོབ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་ལག་བསྟར་ཐོག་ནས་འཕུས་ཤོར་དང་ལྟོད་གཡེང་གཏོང་གི་ཡོད་པ་སྟོས་མེད་ཐོག^[1] ད་ལྟོ་ཆར་བོད་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་གནས་སྟངས་ཇི་ལྟར་ཆགས་མིན་ཐད་བརྗོད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཡོད། ཚུགས་གཅིག་ནས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཉམས་སྐྱོད་འགོ་བཞིན་ཡོད་པ་དུས་ཐོག་སྤྱང་སྐྱོབ་འགོ་ཚ་བརྒྱུ་ཏུ་འགོ་

[1] Pema, T. (14 May 2014). Tibetan Language protected by law but neglected in practice. Retrieved May 15, 2014, from <http://tibetpolicy.net/comments-briefs/tibetan-language-protected-law-neglected-practice/>

ཉེན་ཡོད་ཟེར། དེ་ཡང་རྒྱ་རྒྱུ་བརྗོད་པ་བ་རྒྱ་ཀོ་ལཱ་ ཁོར་རྒྱ་ཏར་(Nicolas Tournadre)ཀྱིས། མི་རབས་གཉིས་གསུམ་ནང་བོད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ཉམས་སྲུང་གཞུགས་ཆེ་ལམ་ཚུ་བརྒྱལ་ཏུ་འགོ་ཉེན་ཡོད། འདས་ལོ་བཅོ་ལྔ་ལྷེ་ནང་ངས་ཉམས་སྲུང་དེ་འདྲ་དངོས་སུ་མཐོང་སོང་།^[༤] ཞེས་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་གསུངས་ཡོད། ཡང་སྤྱོད་པ་གཞན་ཞིག་གིས་དེང་སང་བོད་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ཡིག་སྐོར་གསོ་དང་དར་ཁབ་འགོ་རྒྱུ་ཡོད། བརྗོད་ཚུ་ལ་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཀར་བདེན་པའི་ཆ་ཡོད་དེ། རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་བྱུས་འདྲ་མིན་དང་མཐུན་པའི་འཛིན་ཅན་གྱི་འགོ་བྱེད་འགའ་ཤས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ནང་གི་བོད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ཡིག་ཉམས་སྲུང་འགོ་ཡི་ཡོད། ཉམས་སྲུང་དེ་ཉིད་རང་བཞིན་གྱི་འགྱུར་ལྡོག་ཅིག་མིན་པར་སྤྱི་ལོ་བཅོ་ལྔ་ལྷེ་གཞོན་གྱི་འོག་ཏུ་ཉམས་སྲུང་སོང་བས་གཞིས་བཞུགས་བོད་མི་ཚོར་དམིགས་བསལ་གྱི་དོ་སྣང་དང་དོ་སྣང་དགོས་པའི་སེམས་ཚོར་ཞིག་བྱུང་ནས་རང་སྤྱོད་འབེན་ལ་བརྟེན་ཏེ་བོད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ཡིག་ཉམས་སྲུང་གསོ་དང་མི་ཉམས་གོང་སྤེལ་ཆེད་ལས་འགུལ་རབ་དང་རིམ་བཞེས་ཀྱི་ཡོད། བོད་མི་མང་ཚོགས་ཀྱི་ཁྲོད་དུ་རྒྱ་རྒྱུ་ཡིག་དང་འབྲེལ་བའི་གོ་རྟོགས་ལྷན་སྐྱེས་ཆེ་ལམ་བཞིན་ཡོད་པ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ཡིག་དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་གི་འཕུལ་ཆས་ལག་གི་ནང་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་ཐུབ་པ་དེའང་རྒྱ་རྒྱུ་ཡིག་དར་ཁབ་དང་རྒྱུན་འཛིན་ཡོང་རྒྱུར་དགོས་མཚན་མཐོང་ཞིང་། ད་ལྟོ་ངས་དཔྱད་རྒྱུ་ལོ་འདིའི་ནང་ཐོག་མར་བོད་ནང་གི་བོད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ཡིག་ཉམས་སྲུང་གི་གནས་བབས་དང་། དེ་ནས་བོད་མི་ཚོས་བོད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ཡིག་ཉམས་སྲུང་གསོ་བྱེད་ཚུ་ལ་འགྲེལ་བརྗོད་བྱ་རྒྱུ་ཡིན།

[4] Tournadre, N. (2003). Roundtable before the Congressional executive commission on China on teaching and learning Tibetan: The role of the Tibetan language in Tibet's future April 7, 2003. Retrieved November 11, 2011, from <http://www.cecc.gov/pages/roundtables/040703/index.php>

བོད་ཀྱི་མིང་རྒྱུ་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

དང་པ། བོད་ནང་གི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཉམས་རྒྱུ་ཀྱི་གནས་བབས།

༡། སློབ་ཁྲིད་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲིད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བཀོལ་སྤྱོད།

མཁམ་དབང་མང་པོས་གསུངས་པ་ལྟར་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཤེས་ཚན་རིག་གསུམ་ལྷན་ཁང་(UNESCO)གིས་དུས་རྒྱུན་དུ་སྤྱད་པའི་སོ་སོའི་སྐད་གཙུག་པོར་གྱུར་པའི་ཤེས་ཡོན་སྤོང་རྒྱ་གལ་ཆེར་བཅིས་ཤིང་། དེས་སྤྱད་པའི་ཤེས་ཡོན་གྱི་རྒྱ་གཞི་བརྟན་པོ་སྐྱུན་སྦྱར་ལ། བྱིས་ཚང་དང་སྡོམ་འགྲོའི་སློབ་གྲྭ་སྐད་བཟང་སྤོང་གཏོང་བ་དེས་སྤྱད་པའི་སོ་སོའི་སྐད་འབྲི་སློབ་ཤེས་པ་མ་ཟད། གཞི་རིམ་འོག་མ་སོལ་རྗེས་སྐད་ཡིག་གཉེས་པ་ཤེས་རྒྱར་ཕན་རྒྱུ་ལས་ཆེ་བ་དང་།^[4] རིག་གནས་གཞན་དག་ཤེས་སློབ་པའི་རོམ་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན་གནད་དོན་འདི་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྟོང་ལོ་གསར་པའི་དམིགས་ཡུལ་བརྒྱུད་ཀྱི་ནང་ནས་གལ་ཆེ་བ་ཞིག་ཆགས་ཡོད།^[5] འོན་ཀྱང་བོད་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་རྒྱུར་གཞུང་སྲོལ་གསུང་རྒྱུ་སྤོང་ཚད་ལྡན་ཞིག་མེད་པར་མཐོང་།

དེར་རྒྱུན་འདྲ་མཉམ་ཡོད་སྲིད་ཀྱང་གཅིག་ཅི་རྒྱ་གཞུང་དཔོན་རིགས་དང་ལས་བྱེད་མང་པོས་དེ་ལྟར་བྱ་རྒྱུ་ལ་བྱུང་བའི་ཉེན་ཁར་བཅིས་ཏེ་བོད་སྤྱད་ཚོའི་སྐད་ནང་ཤེས་ཡོན་སྤོང་རྒྱུའི་སློབ་ཤེས་དང་རང་དབང་བཅོལ་འཕྲོག་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་པ་སྟེ། སློབ་མར་མཐོ་འབྲིང་དང་དེ་ནས་དམའ་འབྲིང་ཡན་ལ་རྒྱ་ཡིག་སློབ་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་འགོ་བཙུགས་ཡོད་པ་མ་ཟད་སློབ་རྒྱུང་མང་པོའི་ནང་ལའང་འགོ་

[4] UNESCO. (2013). International Mother Language Day’s Theme: Books for mother tongue education. Retrieved March 27, 2013, from <http://www.unesco.org/new/en/unesco/events/prizes-and-celebrations/celebrations/international-days/international-mother-language-day/>

[5] Meeting Millennium Development Goals through local languages. Retrieved November 12, 2013, from <http://www.sil.org/about/why-languages-matter>

བརྩམས་ཐོན་ལ། རིང་མིན་སྲོལ་འགྲོའི་སྲོལ་གྱི་ནས་ཀྱང་རྒྱ་ཡིག་སྲོལ་བྲིད་བྱེད་འགོ་འཁུགས་སྲིད་པ་རེད། བོད་རིགས་པ་མ་འགའ་ཤས་ཀྱིས་སོ་སོའི་སྤྱུ་གུའི་“མ་འོངས་མདུན་ལམ་”ཆེད་དུ་བོད་ཡིག་ལས་རྒྱ་ཡིག་གལ་ཆེ་བར་བརྟེན་ནས་རྒྱ་རྒྱུད་སྲོལ་གྱི་ཁག་ལ་གཏོང་བ་དང་། ཡང་སྲོལ་སྤྱུག་འགའ་ཤས་ཀྱིས་མ་འོངས་པར་བོད་མི་རིགས་དང་རིག་གཞུང་ལ་ཞབས་འདེགས་ལེགས་པ་ལུ་སྤྱབ་པའི་རེ་བ་བཅངས་ནས་རྒྱ་རྒྱུད་སྲོལ་གྱི་ཁག་ཏུ་འགོ་ཡི་ཡོད།^[2]

གང་ལྟར་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་སྲིམས་དང་བཅའ་སྲིམས་གཞིར་བཟུང་བོད་མི་མང་བའི་སྲོལ་གྱི་ཁག་ཏུ་སྲོལ་བྲིད་བརྒྱུད་ལམ་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་སྲོལ་དགོས་པ་གསལ་ཡོད་ཀྱང་། ཕྱི་ལོ་ 1990 ལོའི་རྒྱ་གཞུང་གི་མི་འབོར་ཞིབ་བཤེར་ལྟར་ན་བོད་ཀྱི་ས་ཆ་ཁ་ཤས་ལ་མི་འབོར་བརྒྱ་ཆ་ 44.46 བོད་མི་ཡིན་ཡང་ས་ཁུལ་དེ་ཚོའི་སྲོལ་འབྲིང་ཡན་ལ་སྲོལ་བྲིད་བརྒྱུད་ལམ་རྒྱུད་ཡིག་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་མིན་པར་རྒྱའི་རྒྱུད་ཡིག་བེད་སྲོལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་།^[3] དེས་མ་ཚད་ཤེ་ཅིང་སྲིད་གཞུང་གིས་པཎ་ཆེན་སྐུ་སྲིད་བརྒྱུད་ལམ་མཚོག་དགོངས་པ་ཚོས་དབྱིངས་སུ་ཐིམ་མ་ཐག་སྲོལ་རྒྱུང་ལོ་རིམ་དང་པོ་ནས་རྒྱ་ཡིག་འབྲིད་རྒྱུའི་བཀོད་སྲིད་བྱས་ཡོད།^[4] སྐར་ཡང་ཕྱི་ལོ་ 1992 ནས་བརྒྱུད་བོད་རང་སྲོལ་སྲོལ་སྤྱོད་སྲོལ་སྲིད་གཞུང་གིས་སྲོལ་འབྲིང་གེས་ཡོན་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ནང་རྒྱ་སྲིད་གཏོང་རྒྱ་ལས་བོད་སྤྱུག་ཚོར་སྲོལ་རྒྱུང་ལོ་རིམ་གསུམ་པའི་ཚབ་ལ་ལོ་རིམ་དང་པོ་ནས་རྒྱ་ཡིག་སྲོལ་རྒྱ་འོས་འཚམས་ཡིན་པར་བརྟེན་ཡོད།^[5] བོད་རང་སྲོལ་སྲོལ་སྤྱོད་སྲོལ་སྲིད་གཞུང་གིས་སྲོལ་གསོ་རིན་མེད་

[2] Zenz, A. (2014). *Tibetanness under threat?* Leiden, Boston: Global Oriental.
[3] Report prepared by CTA (1995). The World-Wide Web Virtual Library. Retrieved June 2, 2012, from <http://www.ciolek.com/WWWVLPages/TibPages/TibetWomen-Exile.html>
[4] འགར་རྩེ་འཇིགས་མེད། (1992) བཙན་པོའི་སྤྱི་ལོ་སྲོལ་སྤྱོད་སྲོལ་སྲིད་གཞུང་གི་སྤྱོད་སྲོལ་སྲིད་གཞུང་། རྩོམ་གྲངས། 121
[5] Bass, C. (1998). *Education in Tibet Policy & Practice since 1950*. (TIN). London & New York. Zed books p.237, 240

བོད་ཀྱི་མྱེད་ལྷན་ཁག་གི་འབྲེག་རྒྱ་ལོ་ལྷན་འཛུགས་ཀྱི་ཡོད་པ།

ཡིན་པའི་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོའི་མྱེད་ལྷན་གཞིར་བརྒྱུད་སྤྱད་པ་དང་ལོ་གསུམ་ཡན་ནས་
རྒྱའི་སྐད་ཡིག་སྐོང་འགོ་ཚུགས་ཀྱི་ཡོད།^[11]

དེ་ཡང་བོད་ནང་དུ་མངོན་སྟོན་སྒྲིབ་གཉིས་ཀྱི་ས་ཁུལ་འགའ་ཤས་མ་
གཏོགས་བོད་རང་སྐོང་སྡེ་རུ་གཅོད་པའི་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་སློབ་
འབྲིང་ཆ་ཚང་གི་སློབ་སླིབ་བརྒྱུད་ལམ་དེ་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་དུ་བརྒྱུར་ཆར་ཡོད་པ་མ་
ཟད། བོད་སྡེ་རུ་སློབ་བྱ་ཆེན་མོའི་ནང་སློབ་ཆ་ཆ་ཚང་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་ནང་སློབ་
སླིབ་བྱེད་ཀྱི་འདུག་ལ། བོད་ནང་གི་ཤེས་ཡོན་ལམ་ལུགས་ནི་སྐད་ཡིག་བཟེ་ལོན་
ཀྱི་སྐད་གཉིས་ཤེས་ཡོན་ཐོག་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཚབ་ལ་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་འཛོག་རྒྱར་
འབད་བཞིན་བྱེད་བཞིན་ཡོད།^[12]

བོད་རང་སྐོང་སྡེ་རུ་ཚམ་མ་ཟད་མཚོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན་ལུལ་ལྟལ་བོད་
རིགས་རང་སྐོང་ཁུལ་ཀྱི་སློབ་གྲུབ་ནང་དུ་འདུག་སྐད་ཡིག་གཉིས་ཅན་གྱི་ཤེས་ཡོན་
ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་ཡོད། དཔེར་ན། ལུལ་ལྟལ་ཁུལ་དར་དམར་སློབ་ཚུང་དུ་
གཟའ་འཁོར་རེར་རྒྱ་ཡིག་སློབ་ཆ་ཤུག་དང་། བོད་ཡིག་སློབ་ཆ་ཤུག་ དེ་མིན་
ཆེས་རིག་དང་། ལོ་རྒྱུ་ལ། ས་ཁུལ་ལ། ཡིན་ཡིག་སོགས་སློབ་ཆ་གཞན་ཅམས་རྒྱ་
སྐད་ཐོག་སློབ་སླིབ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།^[13] ས་ཁུལ་དེར་རྒྱ་བོད་སྐད་རིགས་གཉིས་ཀའི་
ཐོག་དངོས་ཁུལ་རིག་པ་དང་རྗེས་འགྱུར་རིག་པ་སློབ་སླིབ་བྱེད་བྱས་མཁན་གྱི་
དགེ་ཆ་དཀོན་པའི་དཀའ་ངལ་འབྲེད་བཞིན་ཡོད། ལུལ་ལྟལ་ཁུལ་ཤེས་ཡོན་ལས་

[11] Fang, Yang. (6 September 2012). China extends free education in Tibet to pre-school. Retrieved 12 September 2012 from http://news.xinhuanet.com/english/china/2012-09/06/c_131832321.htm

[12] de Varennes, F. (2006). Language Rights of Minorities and Increasing Tensions in the People's Republic of China. *Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law*, 7 (2). Retrieved from <http://researchrepository.murdoch.edu.au/11269/>

[13] བཟ། འདུལ་ (༢༠༡༤༠༩༢༠) མཚོ་སྟོན་གྱི་བོད་ཁུལ་དུ་རྒྱ་བོད་སྐད་གཉིས་རྟོགས་པའི་ཆེས་དངོས་རྗེས་གསུམ་གྱི་དགེ་ཆ་དཀོན་ http://tb.tibet.cn/2010jy/xw/201410/t20141030_2079993.htm གྲྭ་མཚུགས་འདི་ནས་༢༠༡༤༠༩༢༡ ལ་བཏོན།

ལུངས་ཀྱི་འགན་འཛིན་གཞིན་པ་ཀྲོའུ་མིན་པང་(Zhou Mingbang)གིས་ཁོ་ཚོའི་
དམིགས་ལུལ་གཙོ་བོ་དེ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་སྐད་སྤྱོད་སྤྱོད་སྤེལ་གསུམ་བྱ་རྒྱ་དང་དེ་
ནས་བོད་ཡིག་གི་ཚུ་ཚད་རེ་མཐོར་གཏོང་རྒྱ་ཡིན་པ་བཤད་ཡོད་ཀྱང་།^[19] ལག་
བསྟར་ཐོག་ནས་རྒྱ་ཡི་སྐད་ཡིག་ཐོག་འབད་བཅོམ་སྟོང་མེད་བྱེད་པ་མ་གཏོགས་བོད་
ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྤྱོད་སྤྱོད་བྱ་རྒྱ་ཏུ་ལམ་ལག་པོ་ཆགས་ཡོད།

དེ་བཞིན་མཚོ་ཤར་དཔའ་ལུང་རྫོང་དུ་བོད་མི་གྲངས་ཉུང་དུ་བསྐྱར་བེན་
པར་བརྟེན་སློབ་གྲུའི་སློབ་ཁྲིད་བརྒྱུད་ལམ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་མེད་པ་
བཟོས་པ་མ་ཟད། རིག་གནས་གསར་བཞེ་དང་དེའི་རྗེས་ལ་བོད་ཡིག་དང་སོག་ཡིག་
ནང་ཡོད་པའི་སློབ་དེབ་དང་སློག་དེབ་རྣམས་ཀྱང་མེད་སྲིད་བཏང་ཡོད།^[20] དེ་
ནས་བཟུང་ས་གནས་དེའི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་མངོན་གསལ་དོད་པོས་ཉམས་སྐྱོད་འགྲོ་
བཞིན་ཡོད་པ་མིག་མཐོང་ལག་ཟེན་དུ་གྱུར་ཡོད།

རྩ་བའི་གནད་དོན་འདིའི་ཐོག་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ལྷ་དང་པོའི་ནང་མཁས་
དབང་འཇིགས་མེད་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་ཀྱང་མཚོ་སྡོན་ཞིང་ཆེན་དམངས་འཐུས་
ཚོགས་ཆེན་དང་སྲིད་གྲོས་ཚོགས་ཆེན་གཉིས་ཀའི་ནང་།^[21] བོད་ལུལ་གྱི་སློབ་གྲུ་
མང་པོའི་ནང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཅིག་ལུ་བོད་སྐད་ནང་ཁྲིད་པ་ཅམ་ལས། གཞན་
ཕྱི་དངོས་རྗེས་གསུམ་སོགས་སློབ་ཚན་ལག་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་འཁྲིད་བཞིན་པ་ནི་ལོ་རྒྱུ་
འཁྲུལ་ཡིན་པ་གསུངས་འདུག།

རྒྱ་ཡིག་སྤྱོད་སྤྱོད་བྱེད་པ་ཅམ་གྱིས་ལོ་རྒྱུལ་མིན་ཡང་། བོད་སྤྱུག་ཚོར་

[19] བཀའ་འདུལ། (༢༠༡༤།༡༠།༢༠) མཚོ་སྡོན་གྱི་བོད་ལུལ་དུ་རྒྱ་བོད་སྐད་གཉིས་རྟོགས་པའི་ཕྱི་དངོས་རྗེས་གསུམ་
གྱི་དགོ་ཚུན་དཀོན། http://tb.tibet.cn/2010jy/xw/201410/t20141030_2079993.htm ང་མཐུད་འདི་ནས་
༢༠༡༤།༡༡།༣ ལ་བཏོན།

[20] Zenz, A. (2014). *Tibetanness under threat?* Leiden, Boston: Global Oriental. p.96

[21] མཁས་དབང་འཇིགས་མེད་རྒྱལ་མཚན། (༢༠༡༤) འཇིགས་མེད་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བོད་ལུལ་སློབ་གསོར་བཏོན་
པའི་བསམ་འཆར། <http://www.tbmgar.com/zwndbw.asp?id=2487> ང་མཐུད་འདི་ནས་༢༠༡༤།༡༡།༣ ལ་བཏོན།

བོད་ཀྱི་མྱོད་ལྗེས་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲིག་བྱས་པའི་དཔེ་སྟེང་།

བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཚབ་ལ་རྒྱ་ཡི་སྐད་ཡིག་གཅིག་སྤུངས་ལམ་ནས་སློབ་སྦྱོང་བྱས་དང་
བྱེད་བཞིན་པ་དེ་ལོ་རྒྱུ་ལ་རེད། གང་ཡིན་ཞེ་ན། སློབ་གྲྭ་ཆེ་ཆུང་ཁག་ཏུ་རྒྱ་ཡི་
སྐད་ཡིག་ཐོག་གཉེན་ཡོན་རག་པའི་བོད་སྤྱི་མང་ཆེ་བའི་བོད་ཡིག་འབྲི་སློབ་བྱེད་
རྒྱུའི་ལུས་པ་བསྐྱབས་པ་མ་ཟད་བོད་སྐད་ཀྱང་ཤོད་མི་སྲུབ་པ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད།^[12]
གཉེན་ཡོན་གྱི་གྲུབ་འབྲས་དེ་ལྟར་བྱུང་ཆེ་གཉེན་ཡོན་གྱི་དམིགས་ལུལ་ཡང་མ་གྲུབ་པ་
རེད། བོད་སྤྱི་མང་ཆེ་རྒྱ་ཡི་སྐད་ཡིག་ཐོག་ནས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་སྐབས་ཀྱིས་འཛིན་
གྲུའི་ནང་གང་བསྐྱབས་པ་མགོ་མི་འཚོས་པ་མང་པོ་ཡོང་གི་ཡོད་པ་དང་། རྒྱའི་སྐད་
ཡིག་ནང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་པ་ནམས་རྗེས་སུ་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཏུ་སྐད་ཡིག་གི་
འགོག་སྐྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་རང་གི་གཉེན་ཡོན་ལྟར་གྲུབ་འབྲས་འདོད་སློབ་ཆོམ་པ་ཞིག་
སྟོན་སྲུབ་ཀྱི་མེད།^[13] གང་ལྟར་བོད་མི་རིགས་ལ་གཉེན་ཡོན་ཐོབ་རྗེས་བོད་རིགས་
གནས་སྟོན་ས་ཁུལ་ཁག་ལ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པ་ཞིག་དགོས་ཀྱང་དེ་ལྟར་ཡོང་རྒྱ་ཁག་
པོ་ཆགས་ཡོད།

དེ་སྔ་ཕྱི་ལོ་ 1994 ནང་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ནང་ཁུལ་གྲོས་བསྡུར་
ཞིག་སྐབས་གཉེན་ཡོན་པ་ཞིག་གིས། “གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་གི་གནས་ཚུང་
བར་སློབ་སྦྱོང་བརྒྱུད་ལམ་སྐད་ཡིག་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཏན་འབེབས་དང་ལག་
བསྟར་བྱས་ནས་གང་ལྟར་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་སྤྱི་བྱས་ལག་བསྟར་ལག་པོ་བྱུང་
ཚོ། བོད་རང་སློབ་སྦྱོང་ས་སུ་མི་རིགས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་མང་དག་ཅིག་སེལ་བར་ཕན་
ཚུབས་ཆེན་པོ་ཡོང་ངེས་རེད།”^[14] ཅས་གསུངས་ཡོད་པ་དེའི་ཐབས་ལམ་ནི། ཕྱི་
ལོ་ 1995 ལོའི་བོད་རང་སློབ་སྦྱོང་ས་སུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་སྦྱོང་དང་། བོད་

[12] Bass, C. (1998). *Education in Tibet Policy & Practice since 1950* (TIN). London & New York. Zed books p. 239
[13] མཚོ་སྟོན་སློབ་དགེ་བླ་པ་ཚེ་རིང་རྗོ་མེ། ཕྱི་ལོ་ 2001 ཟླ་ 09 ཚེས་ 09 ཉིན་བཅར་འདྲི་ལུགས།
[14] Bass, C. (1998). *Education in Tibet Policy & Practice since 1950*(TIN). London & New York. Zed books p. 244

སྒྱིད། བོད་འཕེལ་གཏོང་རྒྱུ་ལྟར་འབེབས་འགའ་ཞིག^[10]ཅིས་པའི་ཡིག་ཆ་དེ་
ཡིན། གཏན་འབེབས་དེའི་ནང་། ཟ࿳་ལོ་ 1999 ནང་ཚུད་དུ་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་
ནང་སློབ་ཁྲིད་བརྒྱུད་ལམ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཡིན་པའི་དམའ་རིམ་སློབ་འབྲིང་འགོ་
འདུགས་རྒྱུ་དང་། ཟ࿳་ལོ་ 1999 ནང་ཚུད་དུ་དམའ་རིམ་སློབ་འབྲིང་གི་སློབ་ཚན་ཆ་
ཚང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཐོག་སློབ་ཁྲིད་བྱ་རྒྱུ་དེ་ནས་ཟ࿳་ལོ་ 2000 ལོ་ནས་བཟུང་རིམ་
པས་གཙུག་ལག་སློབ་ལྷན་ཆེན་མོའི་སློབ་ཚན་མང་ཆེ་བ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཐོག་ཡོད་
པ་བྱ་རྒྱུ་དང་། གཞུང་གི་ལས་རིགས་ཁག་ནང་ལས་ཀ་རག་རྒྱུ་དང་གོ་གནས་འཕམ་
རྒྱུའི་ཆ་རྒྱུན་གཤམ་ཆེ་ཤོས་གཅིག་ཅི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཚད་ལྡན་ཤེས་དགོས་པ་དང་།
ཟ࿳་ལོ་ 1990 ལོ་མཇུག་ལ་གཞུང་གི་ཡིག་འབྲེལ་ཆ་ཚང་བོད་ཡིག་ཐོག་བྱ་རྒྱུ་ཐོགས་
གསལ་ཡོད་ཀྱང་^[11]གཏན་འབེབས་དེ་ཉིད་རྒྱན་རིང་གནས་མེད་པའི་རྒྱུ་གྱིས་
དོན་ཚན་དེ་དག་ཆ་ཚང་གྲུབ་མེད།^[12]

གཏན་འབེབས་ཡིག་ཆ་དེ་ཉིད་གཞིར་བཞག་ཐོག་པཎ་ཆེན་སྐྱེ་ཕྱིང་བཅུ་
པ་མཆོག་དང་ང་བོད་ངག་དབང་འཛིགས་མེད་ནས་ཟ࿳་ལོ་ 1999 ལོར་བོད་ཡིག་
ཚོད་བལྟའི་འཛིན་སྐྱེའི་འདྲ་བ་བཞི་སྟེ། ལྷ་སར་གཉིས་དང་གཞིས་ཀ་ཚེ་དང་ལྷོ་
ཁར་གཅིག་རེ་བཅས་དབུ་འདུགས་གནང་སྟེ། ཟ࿳་ལོ་ 1999 ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་

[10] བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་སུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་སྦྱོང་དང་། བེད་སྒྱིད། བོད་འཕེལ་གཏོང་རྒྱུ་ལྟར་འབེབས་
འགའ་ཞིག (ཚོད་ལྟར་ལག་བརྟར་བྱ་རྒྱུའི་) དོན་འཁྲུལ་ཕྱིད་ཕྱོགས་ཀྱི་ཞིབ་སྟོན། བོད་ལྗོངས་སློབ་གསོ། 1999 ལོའི་
དུས་དེབ་དང་པོ། ལྷུ་འི་དེབ་གངས་ 91

དབང་འདུས་ཆེ་རིང་དང་འཕྲིན་ལས་རྒྱ་མཚོ། བོད་ཀྱི་སྐད་རྒྱ་རྒྱུར་ལོ་རྒྱུས་དང་ལོ་རྒྱུ་བ་རིམ་ཕྱོད་གྱི་མཛད་ཀླུ་གསལ་
བའི་མེ་ལོང་། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་སུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་སྦྱོང་དང་། བེད་སྒྱིད། བོད་འཕེལ་གཏོང་རྒྱུ་ལྟར་འབེབས་
འགའ་ཞིག (ཚོད་ལྟར་ལག་བརྟར་བྱ་རྒྱུའི་) དོན་འཁྲུལ་ཕྱིད་ཕྱོགས་ཀྱི་ཞིབ་སྟོན། (2009) མི་རིགས་དབེ་
སྐྱུན་ཁང་། ཤོག་གངས་ 902

[11] བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་སུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་སྦྱོང་དང་། བེད་སྒྱིད། བོད་འཕེལ་གཏོང་རྒྱུ་ལྟར་འབེབས་
འགའ་ཞིག (ཚོད་ལྟར་ལག་བརྟར་བྱ་རྒྱུའི་) དོན་འཁྲུལ་ཕྱིད་ཕྱོགས་ཀྱི་ཞིབ་སྟོན། བོད་ལྗོངས་སློབ་གསོ། ཟ࿳་ལོ་ 1999
ལོའི་དུས་དེབ་དང་པོ། ལྷུ་འི་དེབ་གངས་ 91 བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་ནས།

[12] Policy shift in teaching in Tibet. (1997). *World Tibet Network News-TIN*. Retrieved April 27,
2013, from <http://www.radioradicale.it/exagora/policy-shift-in-teaching-in-tibet-tin>

བོད་ཀྱི་མི་རིགས་ལུས་ལུས་ཞིབ་འཇུག་དེབ།

ལྗོངས་ཀྱི་བོད་ཡིག་ཚོད་བལྟའི་སློབ་འབྲིང་ནས་བོད་པའི་སློབ་སྦྱོང་ཆ་སློམས་བརྒྱ་
ཆ་ ༤༠ ཡིས་ཡིག་ཚད་ལྷན་འབྲས་ལོན་ཡོད་ཀྱང་རྒྱ་རྒྱུ་ཡིག་ཐོག་ཤེས་ཡོན་ཐོབ་པའི་
བོད་སྦྱོང་ཆ་སློམས་བརྒྱ་ཆ་ ༩༧ མ་གཏོད་ཡིག་རྒྱུགས་ལྷན་འབྲས་ཐོན་མེད་པ་མ་
ཟད། བོད་ཡིག་སློབ་འབྲིང་ནང་གི་བོད་སྦྱོང་བརྒྱ་ཆ་ ༤༤ གིས་རྒྱ་ཡིག་སློབ་ཚན་
ལྷན་འབྲས་ལེགས་ཐོན་བྱུང་ཡང་རྒྱ་ཡིག་སློབ་འབྲིང་ནས་བོད་སྦྱོང་ཆ་སློམས་བརྒྱ་
ཆ་ ༤༡ གིས་རྒྱ་ཡིག་སློབ་ཚན་ལྷན་འབྲས་ཐོན་^[༡༣]པ་དང་། ཀན་ལྷོ་བོད་རིགས་
རང་སྐྱོང་ཁུལ་ནང་དུའང་བོད་ཡིག་ཚོད་བལྟའི་འཛིན་སྐྱོང་གཅིག་དང་དེའི་མཉམ་
དུ་རྒྱའི་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་སློབ་བྱིད་བྱེད་པའི་འཛིན་སྐྱོང་གཅིག་ལ་ཚོད་བལྟ་བྱེད་རྒྱབ་སྐྱོད་
རྒྱའི་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་སློབ་བྱིད་བྱས་པ་ལས་བོད་ཀྱི་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་སློབ་བྱིད་བྱས་པ་
དེའི་བསྐྱབ་གཞི་དུས་ཐོག་ཏུ་ཚར་བ་མ་ཟད་ལྷན་འབྲས་ལེགས་པ་བྱུང་ཡོད།^[༡༤]
ལྷན་འབྲས་དེ་དག་གིས་གཞི་རིམ་ཤེས་ཡོན་རང་གི་པ་རྒྱུ་ནང་ཐོབ་ཆེ། རིག་ཚན་
ལག་གི་ནང་དོན་རྟོགས་སྤེལ་བ་དང་། ལྷན་འབྲས་ལྷན་འབྲས་ལྷན་འབྲས་ལྷན་འབྲས་
བརྒྱ་ཡིག་པ་བ་ཚོས་གསུངས་པ་བཞིན་བདེན་པར་བྱུང།

གོང་སྐོར་ཀྱི་བོད་ཡིག་ཚོད་བལྟའི་སློབ་འབྲིང་གི་ལྷན་འབྲས་ལ་དགའ་
བསྟུ་དང་བསྟོན་བསྐྱོད་ལྷན་འབྲས་ལུས་ལུས་མི་ཉུང་བ་བྱུང་བའི་ནང་ནས་གཅིག་གསེར་
ཚང་ལུན་ཚོགས་བཀའ་ཤིས་དང་།^[༡༥] དེ་བཞིན་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་དམར་ཤོག་
ཚོགས་པའི་རྒྱབ་སྐྱོར་དེའི་དུང་ཆེ་གཞོན་པ་བསྟན་འཛིན་གྱིས་ཀྱང་བྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལྷ་
༩ ཚེས་ ༡༤ ཉིན་ཚོགས་འདུ་ཞིག་ཐོག་འདི་ལྟར་གསུངས་ཡོད་དེ།

[༡༣] Bass, C. (1998). *Education in Tibet Policy & Practice since 1950* (TIN). London & New York. Zed books p. 237
[༡༤] Bass, C. (1998). *Education in Tibet Policy & Practice since 1950* (TIN). London & New York. Zed books p. 236
[༡༥] བོད་ལྗོངས་ཞིབ་འཇུག་ (༡༩༩༥) དེབ་མེད་གསུམ་པ། བོད་ལྗོངས་ཞིབ་འཇུག་ཚོམ་སྐྱོད་པས་ཚོམ་སྐྱོད་དང་
དཔེ་སྐྱུན་ལྷན་འབྲས་ ༡༡།

བོད་རང་སྐྱོད་སྒྲིབ་སྒྲུབ་ཀྱི་དམའ་འབྲིང་འགའ་ཤམ་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ཐོག་
སློབ་བྱིད་བྱ་རྒྱུ་ལྟོད་བཟུང་བྱས་ཡོད་པར། དེའི་ལྷན་འབྲས་དང་ཨང་ཐོབ་རྒྱ་
ཡིག་ཐོག་སྒྲུབ་སྒྲུབ་པའི་སློབ་སྦྱོང་ལས་ཉ་ཅང་མཐོ་བ་དང་ལེགས་པ་བྱུང་འདུག དེ་
འདྲ་སོང་ཅང་མཚུག་བསྐྱོམས་བརྒྱབ་འོས་པ་ཞིག་ལ་ཤེས་ཡོན་གྱི་སྦྱོང་ཚད་ཡར་
རྒྱས་གཏོང་རྒྱ་དང་དེ་དང་དུས་ཀྱི་ཚན་རིག་དང་འཕྲུལ་ཆས་གོང་འཕེལ་བརྒྱུད་མི་
རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་གོང་འཕེལ་གཏོང་བར་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་གི་རྒྱས་པ་ལས་
ལྷག་པའི་རྒྱས་པ་གཞན་གཅིག་ཀྱང་མེད། དེར་བརྟེན་ང་ཚོས་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་
བོད་སྐྱོད་གཏོང་དགོས་རྒྱུ་གསལ་པོ་རེད་འདུག^[16]

འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་དང་བོད་རང་སྐྱོད་སྒྲིབ་སྒྲུབ་སྒྲུབ་གནས་སྲིད་
གཞུང་གཉིས་ཀྱིས་བོད་ཡིག་ཚོད་བལྟའི་འཛིན་གྲུའི་ཡིག་རྒྱུགས་ལྷན་འབྲས་
ལེགས་ཐོབ་བྱུང་ཡང་ཕྱི་ལོ་ 1996 ལོར་འཛིན་གྲུ་བཞི་པོ་དེ་དག་དཔལ་འབྱོར་གྱི་
མཐུན་འགྲུབ་མེད་པ་དང་། ས་གནས་སྲིད་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་ཚོར་འདོད་པ་མེད་
པ།^[17] བོད་ཡིག་ནང་སློབ་བྱིད་བྱེད་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་དགོ་རྒྱུང་དྲགས་པའི་རྒྱ་
མཚན་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་སློབ་རྒྱུ་བྱས་པ་རེད། དེའི་ཚབ་ཏུ་སློབ་རྒྱུ་རྒྱུད་གཉིས་
ཚོད་བལྟའི་འཛིན་གྲུ་འགོ་བཙུགས་པའི་ནང་སློབ་ཚན་ལྷན་ཁེ་བ་རྒྱ་ཡི་རྒྱུད་
ཡིག་ཐོག་སློབ་བྱིད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།^[18] བོད་ཡིག་ཚོད་བལྟའི་སློབ་འབྲིང་ནམས་སློ་
བརྒྱབ་པ་དང་། དེ་བཞིན་ལྷ་ས་བོད་སྒྲིབ་སྒྲུབ་སྒྲུབ་སྒྲུབ་ཆེན་མོའི་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་
སློབ་ཚན་རྒྱ་ཡི་རྒྱུད་ཡིག་ནང་སློབ་བྱིད་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་འབྲེལ་བཀའ་ཁྲབ་བཏང་བ་

[16] Bass, C. (1998). *Education in Tibet Policy & Practice since 1950* (TIN). London & New York. Zed books p. 236
[17] Bass, C. (1998). *Education in Tibet Policy & Practice since 1950* (TIN). London & New York. Zed books p. 237
[18] Policy shift in teaching in Tibet. (1997). *World Tibet Network News-TIN*. Retrieved April 27, 2013, from <http://www.radioradiale.it/exagora/policy-shift-in-teaching-in-tibet-tin>

བོད་ཀྱི་མྱིན་རྒྱལ་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

ལ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་བོད་མིའི་སྐྱེར་ལངས་དུས་དྲན་ཐེངས་ ༩༥ པའི་ཐོག་ཡགོང་ས་མཚོག་གིས་སློན་བརྗོད་ལྷགས་ཆེ་གནང་ཡོད།^[༡༩] སློབ་ཆེན་དེར་སློབ་འདུག་བྱས་པའི་རྒྱ་རིགས་སློབ་ཡུག་མང་པོ་ཡོད་པ་ནམས་ཀྱིས་བོད་སྐད་མི་ཤེས་པ་དང་བོད་སྐད་ཚོས་རྒྱ་སྐད་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་པར་བརྟེན་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཙམ་མ་གཏོགས་སློབ་ཚན་གཞན་ཚང་མ་རྒྱ་ཡི་སྐད་ཡིག་ནང་སློབ་བྱིད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།^[༢༠]

དེ་བཞིན་སི་ཁོན་ཞིང་ཆེན་དུའང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་རྒྱ་བ་མངོན་དགོ་རྗེད་གི་ཤེས་ཡོན་ལས་ཁུངས་ཀྱི་འགན་འཛིན་ཀྱང་ཐན་ཁེ་(Zhang Tianke)ཡིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ལོའི་རྒྱ་བ་འབྲོག་ཁུལ་གྱི་སློབ་གྲྭ་རྒྱུ་རྒྱུ་འབྲིང་གི་དབུ་འཛིན་དོ་དམ་ལུས་པ་ཆེ་རུ་གཏོང་རྒྱུའི་ཟབ་སྦྱོང་ཚོགས་འདུའི་ཕྱོགས་བསྐྱེམས་གཏམ་བཤད་ནང་། དེ་སྔ་ཁོ་རང་བོད་རང་སློང་སློངས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་ལས་ཁུངས་ཀྱི་འགན་འཛིན་དང་གཏམ་སྐེད་བྱེད་སྐབས་ཁོས་བོད་རང་སློང་སློངས་ཀྱི་ས་ཁུལ་དུ་ཡོད་པའི་མཐོ་འབྲིང་ཁག་གི་སློབ་ཚན་ཚང་མ་རྒྱ་ཡིག་ཏུ་བསྐྱར་པ་དེའི་གྲུབ་འབྲས་ཡག་པོ་ཐོབ་ཡོད་ལྟགས་དང་། རྒྱ་བ་ས་ཁུལ་ནས་ཀྱང་དེ་བཞིན་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུ་དང་།^[༢༡] སློབ་གྲུའི་དབུ་འཛིན་ཚང་མས་ངེས་པར་དུ་རྒྱ་ཡིག་གཙོ་བོར་བརྒྱུད་ནས་སློབ་བྱིད་བྱེད་དགོས་པའི་བཀའ་བཏང་ཡོད། ད་དུང་ཁོས་སྔ་མཐུན་ནས་བོད་སྐད་ཚོར་མ་འོངས་པར་གོ་སྐབས་བཟང་པོ་ཐོབ་པར་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་ལྷགས་སློན་མང་བ་རྒྱལ་རྒྱུ་སེམས་ལྷགས་སྤར་བ་མ་ཟད། བོད་སྐད་ཚོར་བོད་ཡིག་ཐོག་ནས་སློབ་སློང་བྱས་ན་མ་འོངས་མདུན་ལམ་དང་འཚོ་བའི་དཀའ་ངལ་འཕྲད་ངེས་ཡིན་པས། བོད་ཡིག་གི་ཚབ་ལ་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་ནས་སྦྱངས་ན་དགོ་མཚན་ཆེ་བ་དང་སྐད་གྲགས་

[19] University of Southern California. *The Tibetans*. Retrieved June 2, 2012, from <http://www.usc.edu/dept/LAS/ir/cews/database/Tibet/tibet.pdf>

[20] གོང་དང་མཚུངས།

[21] ལྷ་འབྲུམ། (༢༠༡༤༡༡༩) མདོ་སྐད་རྒྱ་བ་ཕྱོགས་ཀྱི་སློབ་མ་ཚོས་དོ་ཚོལ་སྐད་འབོད་བྱས་འདུག་ <http://tibetan.rfa.org/tibetan/sargyur/protest-in-ngawa-zodgye-11032014133928.html> ང་མཐུན་འདི་ནས་༢༠༡༤༡༡༩ ལ་བཏོན།

ཆེ་བའི་རྒྱ་ཡིག་མཐོ་སློབ་ཁག་ཏུ་སློབ་འདུག་གྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་པ་བཤད་ཡོད།^[༡༦]
རྒྱ་གཞུང་གི་དཔོན་རིགས་དང་ལྷན་པར་དུ་ཤེས་ཡོན་གྱི་འགོ་ཁྲིད་ཅིག་གིས་མི་
རིགས་དེ་གའི་སྐད་ཡིག་གི་ཐོག་ནས་སློབ་སྦྱོང་ཐོབ་རྗེས་མ་འོངས་མདུན་ལམ་དང་
འཚོ་བའི་ཐོག་དཀའ་ངལ་འཕྲད་ངེས་ཡིན་པ་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་ཆེ། དཀའ་ངལ་དེ་དག་
སེལ་ཐབས་སུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་འབྲེལ་བའི་ལས་ཀ་དང་ཁྲིམ་རྒྱུ་གསར་སྐྱབ་
སོགས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བཀོལ་སྤྱོད་ཀྱི་བྱུང་ཁོངས་རྒྱ་ཆེ་ཏུ་གཏོང་དགོས་པ་ལས།
སྐད་ཡིག་དེ་ཉིད་མེད་པ་བརྗེ་རྒྱུ་འདི་བསམ་ཚུལ་གྱིས་བཀའ་བཏང་བ་དེ་བོད་ཀྱི་སྐད་
ཡིག་ལ་མཐོང་རྒྱུ་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཚ་སྲིམས་དང་འགལ་བ་མ་ཟད་ཚོན་རིག་དང་
མི་མཐུན་པ་རེད།

བོད་ཕྱག་ཚོས་བོད་སྐད་དང་བོད་ཡིག་ཐོག་ནས་རིག་གནས་གང་འདྲ་ཞིག་
རྒྱུངས་ཏུ་བཟོ་གས་པར་ཤེས་ཐུབ་པ་མ་ཟད། དེས་སློབ་སྦྱོང་ཚོར་ཤེས་ཡོན་འཕར་
མ་སྦྱོང་རྒྱུ་འདུན་པ་དང་གདེང་ཚོད་རྙེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་བོད་ནང་གི་སློབ་ལྷན་
པལ་ཆེ་བས་བོད་ཕྱག་ཚོར་རྒྱ་ཡིག་དང་རྒྱ་སྐད་ཐོག་ནས་ཤེས་ཡོན་སྦྱོང་ཀྱི་ཡོད་
པ་དེས་བོད་ཕྱག་ཚོས་ཤེས་དཀའ་བ་མ་ཟད་སློབ་སྦྱོང་འཕར་མ་སྦྱོང་རྒྱུར་སེམས་
ལྷགས་གཅོག་གི་ཡོད། དེར་བརྟེན་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཡིག་ཚོངས་སེལ་རྒྱ་དང་བོད་
ཀྱི་རིག་གནས་རྒྱུ་འདི་ལྟ་བུར་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལས་ལྷག་པ་མེད་པས། དེའི་
སྐད་རྒྱ་ནག་གི་དཀའ་ངལ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་དོན་ཚན་རྒྱག་ཅུ་རེ་གཅིག་
ཅན་གྱི་གཏན་འབེབས་དེ་ཉིད་སྐར་གསོ་དང་ལག་བསྟར་གྱེད་ཐུབ་ན་དགོ་མཚན་

[༡༦] ལྷ་འབྲུམ། (༢༠༡༤༡༡) མདོ་སྐད་རྩ་བཟོ་གས་ཀྱི་སློབ་མ་ཚོས་དོ་རྩོལ་སྐད་འབོད་བྱས་འདུག་ <http://tibetan.rfa.org/tibetan/sargyur/protest-in-ngawa-zodgey-11032014133928.html> གྲ་མཐུད་འདི་ནས་
༢༠༡༤༡༡ ལ་བཏོན།
tibet.net. (November 5, 2014). Students protest imposition of Chinese language in Tibetan schools in Ngaba. Retrieved November 5, 2014, from <http://tibet.net/2014/11/05/students-protest-imposition-of-chinese-language-in-tibetan-schools-in-ngaba/>

བོད་ཀྱི་མིང་ལྷན་ཁྲིམས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

ཆེ། དེ་མིན་སློབ་ལྷན་ཆེ་ཆུང་ཁག་ནང་བོད་དགེ་ཚོད་ལྷན་མེད་པའི་དཀའ་ངལ་སྲུ་
མཐུད་གནས་རྒྱ་དང་མ་འོངས་པར་བོད་དགེ་གཅིག་ཀྱང་མེད་པའི་དཀའ་ངལ་
འབྲུད་ངེས་ཡིན།

༡། བོད་མིའི་དགོས་མཁོ་དང་འཚམས་པའི་ཤེས་ཡོན་གྱི་ལྷེ་གནས་ཚད་ལྡན་ཅན་དགོན་པ།

མི་རིགས་ཤིག་གསོན་གནས་ཐུབ་པར་མི་རིགས་དེའི་མི་རབས་གཞོན་པ་ཚོ་སྐྱེད་
སྲིང་ཚད་ལྡན་དགོས་པ་དང་། དེའི་ཆེད་དུ་ཤེས་ཡོན་སྦྱོང་སའི་ལྷེ་གནས་ཚད་ལྡན་
དགོས་གལ་ཆེ། འོན་ཀྱང་བོད་ནང་བོད་མིའི་དགོས་མཁོ་དང་འཚམས་པའི་ཤེས་
ཡོན་གྱི་ལྷེ་གནས་ཚད་ལྡན་ཤིག་ཏུ་དགོན་པའི་རྒྱུ་གྱིས་ལོ་ལྟར་བོད་མི་མང་པོ་ཉི་
ལྷ་ལ་ཡའི་ལ་ལུང་བརྒྱུ་ཉེ་རྒྱ་གར་ལ་བཅོན་བྱོལ་དུ་ཡོང་གི་ཡོད། དེའི་ནང་ནས་
མང་པོ་ཞིག་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་སོགས་ཤེས་ཡོན་སློབ་སྦྱོང་ཚད་ལྡན་ཐོབ་རྒྱུའི་
ཆེད་དུ་ཡིན་པ་རེད།^[༡༩] རྒྱ་སར་ཉེན་གཞི་བྱས་པའི་བཅོན་བྱོལ་བོད་མིའི་དབུས་
སྡེ་ལེན་ཁང་གི་སྐྱེན་ཐོར་གཞིགས་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ནས་ ༢༠༡༤ ལོ་འགོ་བར་དུ་བོད་
ནས་གསར་དུ་འབྱོར་བའི་བོད་མི་ཚོའི་ནང་ནས་སུམ་ཁྲི་བཞི་སྟོང་ཙམ་རང་ལོ་སུམ་
ཅུ་མཉམ་གྱི་བོད་རིགས་ན་གཞོན་ཤ་སྟག་རེད།^[༢༠] དེ་བཞིན་རྒྱ་སར་བོད་བྱིམ་སློབ་ལྷན་
གཅིག་ལུང་གི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ནས་ ༢༠༡༠ བར་བོད་ནས་གསར་དུ་འབྱོར་བའི་སློབ་ལྷན་
༡༤༠༠༠ ལྷན་སློབ་ཞུགས་བྱས་ཡོད་པ་དང་།^[༢༡] ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ནས་ ༢༠༡༣ བར་ལོ་
གསུམ་ནང་བོད་ནས་གསར་དུ་འབྱོར་བའི་ན་གཞོན་ ༡༣༤ རྒྱ་སྟོང་བོད་བྱིམ་གྱི་

[༡༩] EDD, DIIR & TCHRD. Issues facing Tibet today. Retrieved June 2, 2012, from <http://tibet.net/about-tibet/issues-facing-tibet-today/>

[༢༠] Tsomo, S. (April 2013 & February 2014). Central Tibetan Reception Centre

[༢༡] རྒྱ་སར་བཟང་དབང་འདུལ། བོད་དུ་འདྲིན་པའི་ཀྱང་གོའི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་སྲིད་ཅུས་སྒྲིང་བ།
<http://www.rangwang.net/index.php?essayId=2101> ང་མཐུད་འདི་ནས་༢༠༡༣།༡༣ ལ་བརྟོན།

ཡན་ལག་སློབ་གྲྭ་ལག་ཏུ་སློབ་འདུག་བྱས་ཡོད།^[96] གནས་སྐྱབས་འདི་ལྟ་བུ་སྤྱི་བོད་ནང་དུ་བོད་ཡུལ་ཚོར་འོས་ཤིང་འཚམས་པའི་ཤེས་ཡོན་ཐོབ་ཀྱི་མེད་པ་མངོན་ཐུབ།

དཔེར་ན། སེ་ཁོན་ཞིང་ཆེན་དཀར་མངོས་བོད་རིགས་རང་སློབ་ཁུལ་ཉུ་རྫོང་གི་རི་གྲོང་པ་ནས་ཡིན་པའི་རང་ལོ་ ༤༠ སོན་པའི་བོད་མི་ཞིག་གིས་ཁོ་རང་སློབ་གྲྭར་འགོ་སྤོང་མེད་པའི་རྒྱུ་གཙོ་བོ་ནི་ཁོ་པའི་གྲོང་པ་གཙོས་པའི་ཉེ་འཁོར་གང་ལའང་བོད་ཡིག་སློབ་བྲིད་བྱེད་མཁན་གྱི་སློབ་གྲྭ་མེད་པར་བརྟེན་པ་མས་སློབ་གྲྭར་བཏང་མེད་པ་དང་། ད་ལྟ་བོད་ཡིག་ཐོན་བྱེད་ཤེས་པ་དེའང་རང་ཉིད་ཀྱི་ཨ་ཞང་ཡོད་པའི་དགོན་པར་བྱེད་ནས་སྐྱབས་ཚུལ་བཤད་མོང་།^[97] ཡང་བོད་རིག་པ་སྡེ་རོང་ཆེ་རིང་དོན་འགྲུབ་ཀྱིས་འདི་ལྟར་གསུངས་ཡོད་དེ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩-༨༤ བར་དཀར་མངོས་ཁུལ་ཡོངས་ལ་སློབ་གྲྭ་རྒྱུང་འབྲིང་ནས་བོད་ཡིག་སློབ་ཚན་དང་བོད་ཡིག་གི་ཆེད་ལས། དེ་བཞིན་བོད་ཡིག་གི་དུས་དེབ་བཅས་སྡོན་རྗེས་སུ་མཚམས་བཅད་པ་དང་། བོད་ཡིག་དགེ་རྒན་འཕྲོ་ཆེན་ཞིག་ལྟ་བུ་བྱས་པ་དང་ལས་གནས་ལས་བྲལ་དགོས་བྱུང་ཞིང་། ཁྱོད་ཡོངས་ལ་རྒྱ་ཡིག་སློབ་བྲིད་བྱ་རྒྱུའི་ལམ་ལུགས་ཁྱབ་སྤེལ་བཏང་ནས་བོད་ཁུལ་དུ་བོད་ཡིག་གི་སློབ་བྲིད་པལ་ཆེར་ཤུལ་མེད་དུ་བྱིན། རྒྱ་ཆེའི་བོད་རིགས་གཞོན་ནུ་ཚོ་ལ་བོད་ཡིག་སླུང་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་ཤོར་ཉེ་མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་རང་སློབ་བྲིད་བསམས་ཀྱང་སྐབས་དེར་གཅིག་ནས་སློབ་དེབ་མེད་པ་དང་། གཉིས་ནས་སློབ་བྲིད་བྱེད་མཁན་མེད་པ་དེ་འདྲའི་ཡིད་སྡོད་དགོས་པའི་གནས་ཚུལ་བྱུང་ཡོད།^[98]

ཡུན་ནན་ཞིང་ཆེན་ལ་ཆ་མཚོན་ན། པཎ་ཆེན་སྐུ་སྤྱང་བཅུ་པ་མཚོག་གིས་དེ་སྔ་ཞིང་ཆེན་དེའི་སློབ་གྲྭ་འགའ་ཤས་ལ་མེབས་དུས་དེ་དག་གི་སློབ་བྲིད་རྩ་

[96] Tsomo, S. (January 2011 to December 2013). Central Tibetan Reception Centre
[97] T.G., Personal communication, November 19, 2013
[98] ཕྱི་རོང་ཆེ་རིང་དོན་འགྲུབ། (༡༩༩༥) བདག་གི་རེ་སྡོན། དཀར་མངོས་གསར་འགྱུར་ཁང་གི་པར་འདེབས་བརྗོད་ཀྱི་ཤོག་གངས་ ༡༩༨

བོད་ཀྱི་མྱེན་རྒྱུ་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

འདྲི་བ་ནང་བོད་ཡིག་ཡོད་ཀྱང་སློབ་མ་ཚོར་སྦྱང་རྒྱུ་ལོ་སྐབས་མི་འདུག་^[༡༧]
ཅེས་སློབ་བཅོམ་གནང་། གལ་ཏེ་ཡུན་ནན་ཞིང་ཆེན་སྲིད་གཞུང་གིས་དེའི་སྐབས་
ནས་བདེ་ཆེན་དང་། རྒྱལ་མང་། འཛེལ་མངའ། འབའ་ལུང་བཅས་ཀྱི་བོད་མི་ཚོར་
བོད་ཡིག་སློབ་བྲིད་ཀྱི་མཐུན་འགྲུབ་དང་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་ཡོད་ཆེ། ས་ཁུལ་དེ་གའི་
སློ་བྲུང་གཅིག་གི་སྟེང་“མངོས་བཟོ་ཁང་”ལ་“མངོ་བཟོ་ཁང་”^[༡༨]ཞེས་བྲིས་པའི་
གནས་སྐབས་ཐབས་རྒྱུགས་འདི་འདྲ་ཡོད་མི་སྲིད། དེ་མཚུངས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༤ ཟླ་ ༡
ཟླ་བ་རང་ལོ་ ༡༩ སོན་པའི་ཁམས་བདེ་ཆེན་གྱི་ལྷ་ས་ཞིག་གིས་ད་ལྟའི་དུས་ལ་ཡུན་
ནན་ཞིང་ཆེན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ལྷ་བཙུན་མི་ལྔ་པའི་བོད་མི་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ནང་
བོད་ཡིག་འབྲི་བྱེད་མཁན་ཉ་ཅང་དཀོན་པོ་རེད་^[༡༩] ཅེས་དང་། ཡང་བདེ་ཆེན་དུ་
རྒྱུན་རིང་ཉམས་ཞིབ་བྱེད་སྤོང་མཁན་བཅུ་ཉེ་མེན་(Ben Hillman)གྱིས་བོད་
ནང་དུ་བོད་མི་མང་དག་ཅིག་སློབ་གྲུར་རྩ་བ་ནས་འགོ་སྤོང་མེད་པ་དང་ཁོ་ཚོའི་
ནང་སྟོ་གོས་དང་འདྲི་བ་སྦྱང་དུ་བེད་སྦྱོང་ཡོད་པའི་རྒྱ་ཡི་སྐད་ཡིག་གི་ཚང་གཞིའི་
གནས་ཚད་ཡོད་མཁན་འགའ་ཤས་ཡོད་^[༢༠] ཅེས་བྲིས་འདུག།

དེ་བཞིན་ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་ཀན་སྟོ་བོད་རིགས་རང་སྦྱོང་ཁུལ་ཨ་མདོ་སྐ་
བྲང་ནས་ཡིན་པའི་བོད་མི་ཞིག་གིས། ལོ་རབས་བདུན་ཅུའི་ནང་རང་གི་པ་ཡུལ་དུ་

[༡༧] DIIR. (1996). *The Panchen Lama lineage*. p.16
Friends of Tibet, NZ (2010). His Holiness the Panchen Lama. Retrieved November 20,
2012, from <http://www.friends-of-tibet.org.nz/his-holiness-the-panchan-lama.html>
[༡༨] Hillman,B. (2013). Paradise under Construction: Minorities, Myths and Modernity
in Northwest Yunnan. Retrieved February 12, 2014, from [https://crawford.anu.edu.au/pdf/
staff/ben_hillman/2013/paradise-under-construction.pdf](https://crawford.anu.edu.au/pdf/staff/ben_hillman/2013/paradise-under-construction.pdf)
[༡༩] L.G.,Personal communication, January 27, 2014
[༢༠] Hillman,B. (31 January 2010). Development with Tibetan Characteristics. Retrieved
May 2, 2102, from [http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052748704094304575
030151739516536?mg=reno64-wsj&url=http%3A%2F%2Fonline.wsj.com%2Farticle%2F
SB10001424052748704094304575030151739516536.html#articleTabs%3Darticle](http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052748704094304575030151739516536?mg=reno64-wsj&url=http%3A%2F%2Fonline.wsj.com%2Farticle%2F

SB10001424052748704094304575030151739516536.html#articleTabs%3Darticle)

སློབ་ཚུང་འགྲིམས་སྐབས་བོད་ཡིག་སློབ་རྒྱུ་ལྟེ་མཐུན་ཁྱེན་མེད་པ་མ་ཟད། ཁྱོད་རྒྱལ་
དུ་སློབ་འབྲིང་འགྲིམས་རིང་བདུན་ཕྱག་རེ་ལ་བོད་ཡིག་ཚོགས་ཐེངས་གཅིག་ལས་
མེད་པ་དང་། ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུའི་རྗེས་ནས་བཟུང་བའི་ཆེན་སྐྱེ་ལྷོ་ཕྱིང་བརྒྱུ་པ་མཚོག་
གིས་བོད་ཡིག་སློབ་འབྲིང་གཉིས་(འཕོ་ར་ཁྱོད་ལྗེ་དང་བསང་ཚུ་རྫོང་)གསར་བཙུགས་
གནང་ཡོད་པར་བཤད།^[༤༩]

དེ་ནས་མཚོ་སློབ་ཞིང་ཆེན་ཡུལ་ཤུལ་རྫོང་འབྲོང་མདའ་ཁྱོད་ལྗེ་ནས་ཡིན་པའི་
རང་ལོ་ ༩༠ སོན་པའི་བོད་མི་ཞིག་གི་ལོ་ ༡༩༧༤ ལོར་འཛིན་མདའ་ཁྱོད་པའི་སློབ་ཚུང་
ལོ་རིམ་ལྔ་པ་ཐོན་རྗེས་བཅོན་བྱོལ་དུ་སླེབས་པ་ཁོ་པའི་སློབ་ཚུང་ནང་སློབ་སྦྱོང་ཆ་
ཚང་བོད་སྦྱོང་དང་དགོ་ཆུན་བརྒྱ་ཆ་ལྔ་བརྒྱ་བོད་པ་དང་ལྔ་བརྒྱ་ཆུ་མི་ཡིན་པ་དང་། ཁོ་
པས་སློབ་ཚུང་འཛིན་གྲུ་དང་ཕོ་ནས་རྒྱ་ཡིག་སློབ་འགོ་བཙུགས་པ་དང་མཉམ་དུ་ཨང་
ཚིས་ཀྱང་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་ནས་སྦྱངས་པ་དང་། བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ནི་སློབ་ཚན་གཅིག་གི་
ཚུལ་དུ་སྦྱངས་ཡོད་ཀྱང་བོད་ཡིག་སློབ་དེབ་ནང་རྒྱ་ཡིག་ནས་བརྒྱུར་པའི་སྦྱང་མང་པོ་
ཡོད་པར་བཤད།^[༥༠] ད་ལྟའི་ཆར་ཡུལ་ཤུལ་དུ་བོད་མི་ཚོས་མ་འོངས་པར་ལས་ཀ་ཐོབ་
ཆེད་བོད་ཡིག་ལས་རྒྱ་ཡིག་གྲགས་ཆེ་བ་སློབ་གི་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཡུལ་ཤུལ་
ཁྱོད་ཁྱེར་དང་ཁྱོད་རྒྱལ་ཁག་ནང་བོད་མི་མང་ཆེ་བས་རྒྱ་རྒྱུད་མ་གཏོགས་བོད་རྒྱུད་
རྒྱག་གི་མེད་པ་ཤེས་ཚོགས་བྱུང་། དེ་ཅུ་དུ་མ་ཟད་ཟེ་ལིང་ཁྱོད་ཁྱེར་གྱི་བོད་མི་འབུམ་
གཉིས་ལྷག་གི་བྱིས་པ་རྣམས་ལ་བོད་ཡིག་སློབ་པའི་ལོ་སྐབས་མེད།^[༥༡]

མཚོ་སློབ་ཞིང་ཆེན་ཆ་སློ་རེབ་གོང་ནས་ཡིན་པའི་རང་ལོ་ ༩༢ སོན་པའི་གྲུ་
འགར་ཚེ་འཛིགས་མེད་ཀྱིས། “མི་ལོ་དུག་ཅུའི་ཡར་སློབ་དུ་བོད་མི་རིགས་ནི་པེ་ཅིང་”

[༤༩] P.T., Personal communication, January 13, 2014
[༥༠] T.W., Personal communication, January 8, 2013
[༥༡] མཁས་དབང་འཛིགས་མེད་རྒྱལ་མཚན། (༢༠༡༤) འཛིགས་མེད་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བོད་ལྗུལ་སློབ་གསོར་བཏོན་པའི་བསམ་
འཆར། <http://www.tbmgar.com/zwnadb.asp?id=2487> ཏེ་མཐུན་འདི་ནས་༢༠༡༤/༡/༡༤ ལ་བཏོན།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྐྱོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་

སྲིད་གཞུང་གི་མངའ་འོག་ཏུ་བཅུག་པ་ནས་རང་གི་སྐད་ཡིག་བཀོལ་སྤོང་གི་ཁེ་དབང་
དེ་ཡང་ཡོངས་སུ་བཅོམ་པ་ནི་རིག་གནས་བཅོན་འདྲེས་ཀྱི་བརྟམས་བཅོས་བཟོད་ཐབས་
བྲལ་བ་ཞིག་རེད།”^[༤༦] ཅེས་དང་། ཡང་ཁོང་གིས་སུ་མཐུན་གསུངས་དོན་ལ།

བོད་མདོ་དབུས་ཁམས་གསུམ་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ནང་བོད་མི་རིགས་རང་ཉིད་ལ་
དབང་བའི་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་མི་རིགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་མཐུན་རྐྱེན་
འཛུམས་པའི་སློབ་ཆེན་གཅིག་ཀྱང་མེད་པར་སློབ་ཆེན་ཡོད་ཚད་རྒྱ་རིགས་སློབ་
ཆེན་ཆེད་ཡན་ལག་ཁོན་ཡིན། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་པ་ཤགས་ཆེན་ར་
རྒྱ་འདྲིགས་མེད་རྒྱལ་མཚན་ལགས་ཀྱིས་འགྲོ་སོང་ཡོད་ཚད་སྐར་ནས་སུལ་ཏེ།
བོད་རིགས་རང་ལ་དབང་བའི་སློབ་ཆེན་ཞིག་འདྲུགས་ཅིས་བྱས་ཀྱང་པེ་ཅིང་
སྲིད་གཞུང་གིས་གཏན་འགོག་བྱས་པ་རེད།^[༤༧]

དེར་བརྟེན་བོད་རིགས་གནས་སྡོད་སྡོལ་དང་ཞིང་ཆེན་ལྗེ་ས་ཁུལ་
མང་པོའི་ནང་བོད་སྐྱུག་ཚོར་བོད་མིར་འཚམས་པའི་གཞི་རྒྱུ་ཤེས་ཡོན་ཐོབ་ཀྱི་
མེད། སྤྱིར་བོད་སྐྱུག་ཚོར་དང་པོ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཅོས་པའི་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་
དང་རིག་གནས་ཁག་སློབ་བྲིད་ཀྱིས་བོད་མི་བཟང་པོ་ཞིག་བཟོ་རྒྱུ་དང་དེའི་རྗེས་ལ་
རིག་གནས་གཞན་སློབ་བྲིད་བྱས་ཆེ་པར་སྐྱབས་ཆེ་བ་དང་། རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་
རིམ་ཁག་གིས་སོ་སོའི་འབངས་མི་སེར་ཡོངས་ཀྱི་དགོས་མཁོར་གཞིགས་པའི་ཤེས་
ཡོན་སློབ་གསོ་སྤོང་རྒྱ་གལ་ཆེར་མཐོང་། དེ་ལྟར་བྱུང་ཆེ་བོད་སྐྱུག་ལོ་རྒྱུད་བྱིས་པ་
ནས་ན་གཞོན་དར་མ་རྣམས་ཤེས་ཡོན་ཚད་ལྡན་ཐོབ་ཆེད་རང་བྱིས་དང་རང་སློབ་

[༤༦] འགར་རྩ་འདྲིགས་མེད། (༢༠༡༡) བཅོན་པོའི་སྤྱིང་སློབ་སྐྱེད་མ་རྒྱུ་བོད་ཀྱི་དབེ་སྐྱུན་ཁང་། ཤོག་གཤང་། ༧༧
VOA. (2013). Writer Gartse Jigme Sentenced to Five Years in Prison. Retrieved June 2,
2013, from <http://www.voatibetanenglish.com/content/article/1661798.html>

[༤༧] འགར་རྩ་འདྲིགས་མེད། (༢༠༡༡) བཅོན་པོའི་སྤྱིང་སློབ་སྐྱེད་མ་རྒྱུ་བོད་ཀྱི་དབེ་སྐྱུན་ཁང་། ཤོག་གཤང་། ༡༠༤
VOA. (2013). Writer Gartse Jigme Sentenced to Five Years in Prison. Retrieved June 2,
2013, from <http://www.voatibetanenglish.com/content/article/1661798.html>

འབེན་ལ་བཅུགས་ནས་སྤྱི་རྒྱལ་ཡུལ་གྱི་ལག་ཏུ་འགྲོ་རྒྱུ་དང་མང་ཚོགས་ནས་དེ་དང་
འབྲེལ་བའི་ཐོག་སྐྱོན་བརྗོད་དང་དོ་རྒྱུ་བྱེད་རྒྱུ་འདེད་པ་ཆགས་ངེས། སྤྱིར་མང་
ཚོགས་ཀྱི་ཡིག་རྒྱུ་ཚངས་སེལ་རྒྱ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལས་འགན་ཡིན་ཞིང་། དེའི་ཐབས་
ལམ་རན་ཤོས་ནི་མི་རིགས་དེ་གའི་རྒྱུད་ཡིག་ཐོག་ནས་སེལ་མཁོགས་པ་དང་ལས་
སྒྲ་བ་ཡོད། དེའི་རྗེས་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་སྤྱོད་རྒྱུད་ཡིག་སྤྱོད་འགོ་བཅུགས་ན་སྤྱི་
སྤྱོད་གཉིས་ཀར་ཕན་ཐོགས་ཆེ་བ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་ནང་དོན་རིག་པ་ནི་མི་རིགས་
སྤྱི་ལ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པ་བཞིན་འཛམ་གླིང་ཡུལ་གྱི་མང་པོས་དོ་སྣང་དང་དང་ལེན་
བྱེད་བཞིན་ཡོད་པར་རྒྱ་ནག་གི་དུས་རྒྱུས་ཀྱི་དོན་ནས་ཀྱང་རིག་གནས་དེ་ཉིད་མི་
རིགས་ཡོངས་དང་ལྷག་པར་དུ་བོད་མི་རིགས་ལ་སྤྱོད་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་སྤོང་རྒྱུ་དང་།
རྒྱལ་མ་བཏང་བ་ཡིན་ན་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པ་ཞིག་རེད།

༡། ལ་རྒྱུད་མཉམ་བཞེས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཆེ་བུ་འགྲོ་བཞིན་པ།

དེང་གི་ཆར་བོད་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་དུ་བོད་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ལག་ནང་བོད་མི་ཚོས་ནང་
ཁྱེད་སྤོང་མོལ་བྱེད་སྐབས་བོད་རྒྱུད་མཉམ་དུ་རྒྱ་རྒྱུད་ལྷགས་ཆེ་མཉམ་བཞེས་བྱེད་
པའི་རྒྱུན་གྱིས་པ་མ་གྲུ་ལྷག་དང་དགེ་ཆན་སྤོང་ལྷག་གི་དབར་ལ་རྒྱུད་བརྒྱུར་དགོས་
པའི་དུས་ལ་སླེབས་ཡོད། གནས་སྤངས་དེ་ལྟར་ཆགས་པའི་རྒྱ་རྒྱུན་མང་པོའི་ནང་
ནས་གཙོ་ཆེ་བ་འགའ་ནི། བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ལ་དེང་དུས་བརྗོད་གསར་གྱི་ཐ་སྤྱོད་
འདང་ངེས་མེད་པའི་གནས་སྤངས་དང་། ལྱབ་ཆེའི་རྒྱུད་ཀྱིས་བོད་རྒྱུད་ཐོག་གཞོན་
ལྷགས་དང་། བོད་རྒྱུད་གཙང་མ་བཤད་ན་རྗེས་ལྷན་སྐྱེས་པའི་རྣམ་པའམ། གོ་བརྗོད་
སྤོང་ཐུབ་པའི་གདེང་ཚོད་མེད་པའམ། བོད་མི་ཚོས་བོད་རྒྱུད་གཙང་མ་ཤོད་རྒྱུ་གལ་
ཆེར་མ་བཞེས་པའི་ཐོག་སྤང་མེད་བཏང་བ་བཅས་ཡིན།

བོད་ཀྱི་མིང་རྒྱུ་ལྷན་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

དེའི་ཐད་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༦ ལོར་མཁའ་པོ་འཇིགས་མེད་སུན་ཚོགས་མཚོག་གིས་འདི་ལྟར་གསུངས་ཡོད་དེ།

ད་ལྟ་བོད་ཀྱི་རྫོང་དང་གྲོང་ཁྱེར་ཆེ་ཆུང་སྣ་ཚོགས་པར་གནས་པའི་ཕ་མ་ཐམས་ཅད་བོད་རིགས་གཤམ་མ་ཡིན་དེས་ཀྱི་བོད་སྐད་ཚོས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཏན་ནས་མི་ཤེས་པའི་གནས་ཚུལ་ཚབས་པོ་ཆེ་ཞིག་འོང་གིན་འདུག དེ་ཚོ་ཕལ་ཆེ་བས་བོད་ཀྱི་གཤེས་ཀའང་དོར་ཚར་འདུག་པས་ཉ་ཅང་སློབ་མ་པའི་གནས་ཤིག་རེད། དེ་མ་ཟད་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་པ་སོགས་བོད་ཀྱི་ཆེན་པོར་སློབ་པ་ཚོས་ཀྱང་བོད་སྐད་དག་མ་ཞིག་ཤོད་སྐབས་ཀྱིན་མི་འདུག་སྟེ་གཏམ་གྱི་ལྡ་ཆ་གཅིག་གམ་གཉིས་ཅོམ་ཞིག་རྒྱ་སྐད་ཡིན་པས་རྒྱ་སྐད་མི་ཤེས་མཁན་གྱིས་ད་ལྟ་བོད་ན་གཏམ་མགོ་མཚུག་ཚང་བ་ཞིག་མཉན་རྒྱ་རྟེན་དཀའ་མོ་རེད།^[༤༦]

དེ་བཞིན་ལྷ་སར་སློད་མིས་རྒྱ་སྐད་ཆའི་ཚིག་གི་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ ནས་ ༧༠ བར་རྒྱ་སྐད་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་^[༤༧]ཨོཀ་སི་པོ་རྩ་(Oxford)གཙུག་ལག་སློབ་གྲུའི་ཚན་རིག་པ་ཞིག་གིས་གསུངས་ཡོད། དེ་མཚུངས་མཚོ་སློབ་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་སློབ་ཕྲུག་བཟང་ཤིས་རབ་བརྟན་གྱིས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྡེ་ཚན་གྱི་ལོ་འཁོར་གསུང་བཤད་འགྲམ་སྤྱར་སྐབས་བོད་སྐད་ནང་རྒྱ་སྐད་མཉམ་བསྐྱེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་སློབ་བརྗོད་ལྟགས་ཆེ་བྱས་ཡོད།^[༤༨]

ཡང་མཚོ་སློབ་ཞིང་ཆེན་མཚོ་ཤར་དཔའ་ལྷུང་རྫོང་དུའང་བོད་རིགས་ནང་ཁྱུལ་དང་ལྷག་པར་དུ་གཞོན་སྐྱེས་དབར་རྒྱ་སྐད་གཅིག་སྤྱད་དང་མི་རབས་ཁྲན་

[༤༦] ལོ་ཚོས་རྗེ་དམ་པ་ཡིད་བཞིན་ལོར་སུ་འཇིགས་མེད་སུན་ཚོགས་འབྲུང་གནས་དཔལ་བཟང་པོའི་གསུང་འབྲུམ། རྟོགས་བམ་བཞི་པ། ཤོག་གྲངས། ༡༩༡ ནས་ ༡༩༣ (གསེར་རྟ་སྐ་རུང་ལྡ་རིག་ནང་བརྟན་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོ་ནས་བསྐྱེད།) ལ་བ་དཀར་པོ་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་གི་འཕེལ་བྱེད་ལྟུང་གིས་པར་དུ་བསྐྱེད།
[༤༧] Kuzmin, S. L. (2011). *Hidden Tibet: History of Independence and Occupation*. Dharamsala. LTWA. p.420
[༤༨] Zenz, A. (2014). *Tibetanness under threat?* Leiden, Boston: Global Oriental. p.1

པ་ཚོའི་མཉམ་དུ་བོད་རྒྱ་རྒྱུད་གཉིས་བསྐྱེད་ནས་ཤོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། དཔལ་ལུང་
རྫོང་གི་མི་རྒྱུ་རྣམས་རིམ་པས་རྫོགས་རྗེས་བོད་རྒྱུད་ཀྱང་རིམ་པས་གོ་རྒྱུ་མེད་པ་
ཆགས་ངེས་རེད།^[༥༡] དཔལ་ལུང་རྫོང་གི་གནས་སྐབས་འདི་ལྟར་ཆགས་པའི་རྒྱ་
མཚན་གཅིག་ནི་ས་གནས་སུ་རྒྱ་བཀ་དམར་ཤོག་སྐྱེབས་རྗེས་རྒྱ་རིགས་ཏེ་ཅང་མང་
པོ་སྐྱེབས་ཏེ་དཔལ་ལུང་རྫོང་གི་མི་འབོར་ཚྲོན་ཡོངས་ནས་བོད་རིགས་བརྒྱ་ཆ་ཉེ་ལྷུ་
ཆགས་པ་དེའི་རྒྱུ་རྐྱེས་ས་གནས་ཀྱི་སྤྱི་རྒྱུད་བོད་རྒྱུད་ནས་རྒྱ་རྒྱུད་དུ་ལྷུར་ཡོད།^[༥༢]

གང་ལྟར་བོད་ནང་དུ་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀའི་རྒྱ་རྒྱུ་ལ་བརྟེན་ནས་སྤོངས་ཆ་
མཐོ་དམན་དང་རྒྱུད་ཆ་གལ་ཆེ་ཚུར་ལ་མ་བཞུགས་པར་ཚང་མས་བོད་རྒྱ་རྒྱུད་གཉིས་
བསྐྱེད་སྐྱེད་ལྷན་ལྷན་ཆེ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། གོམས་གཤིས་འདི་ཉིད་རྒྱུ་འབྲུམས་སུ་ཕྱིན་
ནས་མི་རབས་གཅིག་རྗེས་གཉིས་མཐུད་བསྐྱེད་ཀྱི་བརྒྱུ་ཆ་མང་དུ་འགོ་ཡི་ཡོད་
པ་མངོན་གསལ་རེ་དོད་དང་། བཅ་ཞིག་བོད་མི་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱིས་བོད་རྒྱུད་མི་ཤེས་
པའི་དུས་ཤིག་སྐྱེབས་ཉེན་འདུག དེའི་རྒྱབ་སྐྱོར་མཉམ་ཏུ་མི་རིགས་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་སྤྱི་
ཚོགས་ནང་ཐིམ་པ་ལྟ་བུ་བོད་མི་རིགས་ཀྱང་འདི་ལྟར་ལྷུར་བྱས་བོད་རྒྱ་མི་རིགས་
གཉིས་ཀྱི་དབར་དབྱེ་མཚམས་མེད་པ་ཆགས་རྒྱུ་རེད།

སྤྱིར་རྒྱ་བཀ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནི་རྒྱ་གར་ལྟ་བུ་རྒྱུད་ཡིག་
འདྲ་མིན་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་ལ། བྱིས་ཤོག་ནས་ཀྱང་རྒྱུད་ཡིག་ཚང་
མ་འདྲ་མཉམ་ཡིན་པར་བརྟེན། རྒྱ་ཡི་རྒྱུད་ཡིག་ལྟར་དུ་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ལག་
གི་རྒྱུད་ཡིག་དེ་ཚོ་འང་ངེས་པར་དུ་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་གཏོང་དགོས། རྒྱུད་ཡིག་
བོད་སྤྱི་དུ་གཏོང་མཁན་གྱི་མི་རིགས་དང་སྤྱི་དུ་གཏོང་མཁན་ནས་རྒྱུད་ཡིག་དེ་

[༥༡] Khamfilmproject. (2014). Valley of the Heroes (དཔལ་ལོང་ལུང་པ།)- TRAILER. Re-
trieved December 2, 2014, from <https://www.youtube.com/watch?v=DYPf17Ls38A> and
<http://www.khamfilmproject.org/valleyoftheheroes>
[༥༢] Gyal, K. (2014). Valley of the heroes: Discussion Guide. Retrieved March 2, 2015,
from www.der.org/.../study-guides/valley-of-the-heroes-discussion-guide.pdf

བོད་ཀྱི་མྱེད་ལྷན་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་ཤིང་།

དག་ལྟ་མཐུན་སྐྱོད་སྐྱོད་སྐྱེལ་གསུམ་བྱེད་རྒྱ་དང་སྐྱེལ་མ་གཏོང་རྒྱ་ནི་ཤིན་ཏུ་ནས་གལ་ཆེན་པོ་རེད། འཛམ་གླིང་ནང་གི་སྐད་གྲགས་ཆེ་བའི་སྐད་ཡིག་ཚང་མ་གཞུང་དང་མི་རིགས་སོ་སོས་སྐྱ་མཐུན་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་བཏང་སྟེ་ཉམས་མེད་གནས་སྲུབ་པ་མ་གཏོགས་སྐད་ཡིག་དེ་ཚོ་ཐོག་མ་ཉིད་ནས་རང་རྒྱ་འཕེར་བ་ཞིག་མེད་པ་གསལ་པོ་རེད། ཡར་ཐོན་ཅན་གྱི་ཉི་ཉོང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུའི་ནང་དུ་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ལྷན་ཏུ་གཏོང་བྱིར་འཛམ་གླིང་གི་ས་ཁུལ་གང་དུ་དཔེ་དེབ་གསར་པ་ཞིག་ཐོན་ཆེ་ཟླ་གཅིག་ནང་ལ་དཔེ་དེབ་དེ་ཉིད་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་ཐོག་སློག་རྒྱ་ཡོད་པ་བཟོ་ཡི་ཡོད་པ་མ་ཟད།^[༥༩] དེང་སང་ཡགོང་ས་མཚོག་གིས་ལྷགས་རྩོམ་གནང་བའི་དཔེ་དེབ་དང་། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་དང་འབྲེལ་བའི་དཔེ་དེབ་རྣམས་ཉི་ཉོང་གི་སྐད་ཡིག་ཏུ་ཆ་ཚང་བསྐྱར་ཚར་ཡོད་^[༦༠] པ་ཉི་ཉོང་སྐྱ་ཚབ་དོན་གཅོད་མཚོག་གིས་གསུངས་ཡོད། དེར་བརྟེན་མི་རིགས་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་དུས་བརྒྱན་ལྷན་ཏུ་གཏོང་དགོས་པ་དེ་ཉི་ཉོང་མི་རིགས་ནས་དཔེ་སྒྲུབ་འོས་པ་ཞིག་ཡིན།

༤། ཡིག་རིགས་ལྷན་ལྷན་སོ་སོའི་ཁ་སྐད་ཅན་ཏུ་སྒྱུར་བ།

བོད་ཀྱི་ཡི་གེའི་འབྲུར་དུ་ཐོན་པའི་སྐབས་མང་མ་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་གལ་ཆེ་བ་གཅིག་ནི། བོད་ཚོས་ཁ་གསུམ་གྱི་བོད་མི་ས་ཡ་དུག་ཡོངས་རྫོགས་གཅིག་ཏུ་སྐྱེལ་སྲུབ་པའི་རུས་པ་ཡོད། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་ཡི་གེ་ནི་སོག་ལྷན་དང་། འབྲུག་ལྷན། བལ་

[༥༩] DIIR, CTA. (2003). From the heart of the Panchen Lama (Major speeches and a petition: 1962-1989). Dharamsala. p.58
[༦༠] Narita. (6 April 2014). His Holiness the Dalai Lama arrives in Japan. Retrieved April 7, 2014, from <http://tibet.net/2014/04/06/his-holiness-the-dalai-lama-arrives-in-japan-4/>

ཡུལ། ལྷ་རུ་སྤྱ། སྤྱ་གི་སི་ཉན་དང་རྒྱ་གར་གྱི་ཉི་ལྷ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་སོགས་སུ་ཡོད་པའི་
མི་རིགས་མང་པོས་སྦྱོང་པའི་ཡི་གེ་ཡར་ཐོན་ཅན་ཞིག་ཡིན་ལ། བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་གི་
རིག་ཐང་དང་གལ་གནད་དེ་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་ཙམ་གཅིག་པའི་ནང་ལུབ་སྤྲོགས་པས་
ངོས་འཛིན་ཐོག་སྦྱོང་སྦྱོང་བྱེད་རྒྱུར་རྒྱར་བཙོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། བོད་ནང་དུ་བོད་
ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ལ་མཐོང་རྒྱུ་གིས་བེད་སྤོང་མེད་པ་བཟོས་སྟེ་ཆེན་མིག་གི་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་གི་རུས་པ་
དེའང་ཉམས་བཞིན་ཡོད་པ་ནི་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྱིན་བརྩེ་པ་མཚོག་གིས་ཡིག་འབྲུ་མི་
བདུན་གྱི་སྟུན་ལྷའི་ནང་འདི་ལྟར་འཁོད་ཡོད་དེ།

མདོ་དབུས་ཁམས་གསུམ་གྱི་བོད་མི་ནང་ཁྲུལ་ལའང་གོ་བརྟུན་སྦོང་མ་ཐུབ་པའི་
ངོ་བོ་གཞན་གནས་སྐབས་དེ་འདྲའང་ཡོང་གི་ཡོད། གང་ཡིན་ཟེར་ན། རྒྱ་བཀའ་དབུས་
གཞུང་དང་བོད་རང་སྦྱོང་སྦྱོང་སྦྱོང་གི་སྤྱིད་གཞུང་ངོས་ནས་སྤྱི་ལོ་ལྔ་བཅུ་དེ་
བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཚད་ལྡན་དུ་བཅེས་ནས་བེད་སྤོང་གཏོང་བ་དང་། ཚད་ལྡན་མེད་
པའི་སྤྱི་གདངས་རྣམས་སོ་སོའི་འདོད་པ་གཞིར་བཟུང་དག་ཆ་འབྲི་ཡི་འདུག དེ་
འདྲ་སོང་ཙམ་ལྷ་སའི་ཡུལ་རྒྱུད་མི་ཤེས་མཁན་ཚོས་ཡིག་ཆ་དེ་ཚོའི་གོ་དོན་ཆ་
ཚད་རྟོགས་མི་ཐུབ། དེ་བཞིན་མཚོ་སྡོད་ཞིང་ཆེན་དང་། ཀན་སྤྱ། ཟི་ཁོན། ཡུན་
ན། དེ་མིན་གྱི་ས་ཁུལ་གཞན་རྣམས་ལ་ཡོད་པའི་བོད་ཡིག་དགེ་ཆེན་དང་དབང་
ཡིག་ཚོས་ཀྱང་སོ་སོའི་ཡུལ་རྒྱུད་དེ་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་རྒྱུད་ལ་བཅེས་ནས་འབྲི་ཡི་
འདུག དེའི་སྟེན་གྱིས་ས་ཁུལ་གཞན་གྱི་མི་ཚོས་རྒྱུད་ཆ་དང་ཡིག་ཆ་དེ་ཚོའི་གོ་
དོན་ཆ་ཚད་རྟོགས་ཐུབ་ཀྱི་མེད། དེ་འདྲ་སོང་ཙམ་ལག་བསྟར་འདི་ཚོས་བོད་ཀྱི་
ཡི་གེའི་གཅིག་གུར་གྱི་རུས་པ་དེ་མེད་པ་བཟོས་ཡོད།^[༥༥]

དེ་བཞིན་མཁས་དབང་དབང་དུ་དཀར་སློབ་བཟང་འཕྲིན་ལས་ཀྱིས་ཀྱང་སྦྱོན་བརྗོད་འདི་
ལྟར་གནད་ཡོད་དེ།

[༥༥] པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྱིན་བརྩེ་པ། (1967) ཡིག་འབྲུ་མི་བདུན་གྱི་སྟུན་ལྷ། བོད་གཞུང་བདེ་སྲུང་བོད་གནས་ཉམས་
ཞིབ་ཁང་ནས་ཕྱི་ལོ་ 1967 ལོར་པར་སྐྱབ་ཞུས།

བོད་ཀྱི་མྱིན་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

རྒྱ་གཞུང་དཔོན་རིགས་འགའ་ཞིག་གིས་ཡི་གེའི་ནང་ཁ་སྐད་གཞིར་བརྒྱུང་ནས་
འབྲི་དགོས་པ་མ་ཟད། ཁ་སྐད་ཀྱི་ནང་ནས་ལྷ་ས་གོང་ཁྲུང་གི་སྐད་དེ་བོད་ས་
གནས་སུ་བྱས་པའི་སྐད་ཡིན་པས་འབྲུང་འགྱུར་ལྷ་ས་གོང་ཁྲུང་གི་ཁ་སྐད་དེ་བྱས་
བརྒྱུ་གཏོང་དགོས་པ། དེ་གཞིར་བརྒྱུང་ནས་ཡི་གེ་འབྲི་དགོས་པ། ལྷ་ས་ ཡོད་
སུམ་རྟགས་དང་། དག་ཡིག་གི་འགོ་ལྷགས་མེད་པ་བཟོས་ནས་སུམ་རྟགས་ཀྱི་
གཞུང་གསར་པ་དང་། དག་ཡིག་གསར་བཟོ་དགོས་པ་བཅས་ནི་ཁ་སྐད་ཀྱི་མཚན་མེད་པོ་
ཡིན་པ། ཁ་སྐད་ཀྱི་དང་མ་མཐུན་པའི་བྱེད་སྤངས་དང་ཤོད་སྤངས་ཚང་མ་རྟོག་
ཞེན་རིང་ལྷགས་དང་། ཕྱི་བཤོལ་རིང་ལྷགས། རིག་གནས་གསར་བཞེ་ཆེན་པོའི་
གྲུབ་འབྲས་ཁས་མི་ལེན་པ་ཡིན་པ་བཅས་ཀྱི་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ་དེ་ནི་གནས་
ཚུལ་དངོས་དང་མི་མཐུན་པའི་གསར་གཏོང་ཉེན་མཚོང་རིང་ལྷགས་ཞིག་ཡིན་པ་
ལས་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་གསར་གཏོང་ཅིག་གཏན་ནས་མ་རེད།^[༥༦]

ཡང་མ་ཁས་དབང་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་ཀྱང་འདི་ལྟར་གསུངས་
གནང་བ་སྟེ།

དེར་སང་མཐའ་མི་འགའ་ཞིག་གིས། དབྱུས་ཀྱི་སལ་སྐད། ལྷ་དྲུགས་ཀྱི་སལ་སྐད་
སོགས་སྣང་བར་གང་ཅན་གྱིས་སྐད་མཛོད་དང་སྟེགས་བམ་སྟེབ་པ་འདི་རིགས།
བརྒྱུལ་དར་སྟོལ་ཆེ་ཏུ་སོང་ན། དུལ་སོ་སོའི་སལ་སྐད་མི་འདྲ་བའི་རྒྱུན་གྱིས།
བོད་ཀྱི་སྐད་སྦྱི་ཡང་དུམ་བུར་ཆད་དེ། བཅས་ཞིག་ན་དུལ་སོ་སོའི་སྐད་དང་ཡི་
གེ་སོ་སོ་ཚུན་གོ་བརྒྱུ་མི་འཕྲོད་པ་ཞིག་འོང་ངེས་ལ། སྐད་ཡིག་སོ་སོར་གྱིས་པས།
བསམ་འཁྲུང་དང་སྦྱོད་ལམ་སོགས་ཀྱང་ཐ་དད་དུ་སོང་སྟེ། མཐར་བོད་ཀྱི་རིགས་
དང་རྒྱལ་ཁམས་རྩ་བ་ཉིད་ནས་སིལ་བུར་འཕོར་བའི་རྒྱུ་དུ་འགོ་བ་ལགས།

[༥༦] མ་ཁས་དབང་དུང་དཀར་སློབ་བཟང་འཕྲིན་ལས། (༢༠༠༥) སྐད་ཡིག་དང་སྟོབ་གསོ། མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་།
ཕྱོག་གཅེས་ ༢༧༧།

མཁམས་དབང་དམུ་དགེ་བསམ་གཏུན་གྱིས་གསུངས་གསལ་ལ།

མང་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱུད་དང་མཐུན་པར་བྱེད་དགོས་ཞེས་ལུར་རྒྱག་མོད། དོན་ལ་ནི་
མང་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱུད་དང་མཐུན་པར་བྱེད་ཞེ་སྐབ་མི་ལྟ་བུར། བོད་ཀྱི་སྤྱི་འགྲོའི་
མིང་ཚིག་དོར་ཏེ། ཡུལ་རྒྱུད་ཀྱི་མིང་ཚིག་རེ་ཁྱེར་ཡོང་ནས་སྤྱི་རྒྱུད་ཀྱི་ཚབ་བྱེད་
པ་ནི། རྒྱུད་ཡིག་གཅིག་གྱུར་དུ་འགྲོ་བ་གོགས་བྱེད་པའི་ཉེན་ཁ་ཞིག་ཡིན་པར་
སེམས།^[༥༥]

མདོ་སྟོང་སྤྱད་གཉིས་ཀྱི་བོད་མི་ཞིག་སྟོང་མངའ་རིས་སུ་སླེབས་སྐབས་
ཡུལ་རྒྱུད་དབང་གིས་པན་ཚུན་གོ་བར་སྟོང་མི་སྐབ་པའི་གནས་སྤངས་ཡོང་གི་ཡོད་
ཀྱང་། བར་སྟོང་དང་སྟོམ་གཞི་ཚད་ལྡན་ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་ཡི་གེའི་ཐོག་ནས་བོད་མི་
པན་ཚུན་གོ་བར་གསལ་པོ་སྟོང་སྐབ་པ་མ་ཟད། བོད་མི་རིགས་ཡོངས་རྫོགས་གཅིག་
ཏུ་སྟོམ་སྐབ་པའི་གསེར་གྱི་སྐེ་རགས་ལྟ་བུའི་རུས་པ་ལྡན་ཡོད། དེ་བས་འདྲ་མ་གླིང་
ཡོངས་ལ་པན་པའི་ནང་དོན་རིག་པ་དང་སྤྱན་རླིབ་སེམས་ཁམས་རིག་པ་ལ་སོགས་
པའི་སྐབས་ཆེན་གྱི་རིག་གནས་མང་པོ་རྒྱུད་སྟོང་སྐབ་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཡིག་རིགས་
ཡུལ་ལུང་སོ་སོའི་ཁ་རྒྱུད་དུ་བྲིས་ཆེ་ཡུལ་ལུང་ཁག་དབར་གོ་བར་སྟོང་རྒྱུར་ཉ་ཅང་
དཀའ་ལས་ཁག་པོ་ཆགས་ངེས་མ་ཟད། གལ་ཏེ་ཡུལ་རྒྱུད་འདྲ་མིན་བོད་ཡིག་ནང་
དུ་སྐྱེ་མཐུད་དེ་བྲིས་ཆེ། དེང་སང་བོད་ནང་གི་སྟོབ་གྲུ་ཆེ་ཆུང་ཁག་གི་ནང་དུ་བོད་
ཡིག་དགེ་ཚན་ཚད་ལྡན་དགོན་པའི་དཀའ་ངལ་ཡོད་པ་ལྟར། བཅ་ཞིག་སྐབས་ཆེན་
ཀྱི་རིག་གནས་དེ་ཚོའི་དོན་རྟོགས་སྐབ་པའི་མི་སྣ་དགོན་པོའམ་མེད་པར་ཆགས་
རྒྱུའི་དུས་ཤིག་སླེབས་ངེས་རེད།

[༥༥] ཨ་རིག་དགེ་མཚོ་ཚང་། རྒྱུད་ཡིག་སྟོར་གྱི་བསྐབ་བྱ། (༢༠༡༡༠༡༢༩) <http://blog.amdotibet.cn/gethong/archives/12831.aspx> ང་མཐུད་འདི་ནས་བཏོན།

༥། བོད་པས་བོད་རྒྱུ་དང་བོད་ཡིག་མི་ཤེས་པ།

བོད་པས་བོད་ཡིག་ཤེས་དང་མི་ཤེས་ནི་སློབ་སྦྱོང་གི་གོ་སྐབས་ཐོབ་མིན་ལ་རག་ལུས་
ཡོད་ཀྱང་། དང་གི་ཆར་བོད་ཀྱི་དམངས་ཁྲོད་དུ་བོད་ཡིག་ཤེས་མཁན་གྱི་གྲངས་
འབོར་མང་དུ་བྱིན་ཡོད། འོན་ཀྱང་བོད་པས་བོད་རྒྱུ་མི་ཤེས་པ་ནི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་
ནང་ཐོག་མ་ཡིན། དེ་ཡང་བོད་ཡིག་ཡག་པོ་མི་ཤེས་པ་ནི་སྡོན་ལ་པ་རྒྱུ་དང་རྗེས་
སྲུ་རྒྱུ་ཡིག་གཉིས་པ་གསུམ་པ་སོགས་སྦྱོང་རྒྱུ་ལམ་ལུགས་ཚད་ལྡན་ལག་བསྟར་
མ་བྱས་པས་ཡིན་པ་དང་།^[༥༦] རྒྱུ་ཡིག་སྲིད་བྱས་ཚད་ལྡན་མེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་
བོད་ཡིག་དགེ་ཚུན་ནམ་བོད་རྒྱུ་བྱེད་ཐུབ་པའི་མི་སྣའི་གྲངས་འབོར་ཉ་ཅང་ཉུང་
དུ་ཆགས་པ་དང་། དེའི་རྒྱུ་གྱིས་བོད་ཡིག་སློབ་ཁྲིད་བྱ་རྒྱུ་དང་གཞུང་འབྲེལ་ཡིག་
ཆ་རྒྱུ་ཡིག་གཉིས་ནང་འབྲི་རྒྱུ་ཉ་ཅང་གི་ཁག་པོ་ཆགས་པ་མ་ཟད། བོད་རིགས་
ལས་བྱེད་པ་མང་པོས་སོ་སོའི་རྒྱུ་ཡིག་འབྲི་སློབ་ཡག་པོ་ཤེས་ཀྱི་མེད། དེར་བརྟེན་
ལས་བྱེད་པ་དེ་ཚོས་དམར་ཤོག་གི་སྲིད་བྱས་ཁག་མི་མང་ལ་གོ་བརྗེས་སྦྱོང་བྱས་ཀྱི་
མེད་པའི་དཀའ་ངལ་དེ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ནས་ ༡༩༥༥ བར་གྱི་བོད་རིགས་དང་འབྲེལ་
བའི་གཞུང་འབྲེལ་གསང་བའི་ཡིག་ཆའི་ནང་དུ་གསལ་ཡོད།^[༥༧] དེས་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་
ཡིག་གཞུང་འབྲེལ་ལས་དོན་ཐོག་བེད་སྤོང་རི་ཅོམ་གཏོང་གི་ཡོད་མེད་ཤེས་ཐུབ།

རྒྱུར་བཏང་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་ཁག་གི་ནང་དུ་བོད་རྒྱུ་མི་ཤེས་པའི་
བོད་རིགས་ལས་བྱེད་མང་པོ་ཡོད་པ་ནས་པལ་ཆེ་བ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ དང་ ༡༩༧༠ ནང་
དུ་འཆར་ལོངས་བྱུང་བའི་བོད་རིགས་ཡིན་པ་དང་། ཡང་ན་རྒྱ་ནག་ནང་དུ་སློབ་

[༥༦] པཎ་ཆེན་སྐྱེ་ལེང་བཏུ་པའི་མི་རིགས་སློབ་གསོ་སྐོར་གྱི་གསུང་བཤད། http://zw.tibetculture.net/ji-aoyu/xiandai/201401/t20140117_1968163.htm ང་མཐུན་འདི་ནས་༢༠༡༤།༡ ལ་བཏོན།

[༥༧] Kuzmin, S. L. (2011). *Hidden Tibet: History of Independence and Occupation*. Dharamsala. LTWA. p.418

སྐྱོང་བྱས་པ་རྣམས་ཡིན།^[༤༠] དེ་བཞིན་སི་ཁོན་ཞིང་ཆེན་ནང་། “ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོར་
ད་ལྟའི་དཀར་མཛེས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་གྱི་རྫོང་བཙོ་བརྒྱད་ནང་མི་རིགས་
རིག་གནས་ཀྱི་ཚུ་ཚད་ཅུང་མཐོ་བའི་རྫོང་དགའའི་(དར་མདོ། ལྷེ་དགེ་ འབའ་ཐང་། ལི་
ཐང་། དཀར་མཛེས། ཉག་རོང་། དཔལ་ལུལ། ལེ་ལུལ། གསེར་རྒྱ།) བོད་རིགས་ལས་
བྱེད་ ༤༠༤༤ ཡོད་པ་དེའི་ནང་ནས་བོད་ཡིག་ཤེས་མཁན་ ༩༩༡ ཡོད་ཀྱང་ཁོ་ཚོའི་
བོད་ཡིག་ཆེད་གཉེར་གྱི་ལས་དོན་ལ་རྒྱས་པ་འདོན་སྤྲོད་མཁན་དེ་ཅུ་མེད་
པ་རེད།”^[༤༡]

དེ་བཞིན་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་སྐྱོང་ལུང་བདེ་
ཆེན་རྫོང་གི་དམའ་རིམ་སློབ་འབྲིང་ཡོངས་ལ་དགེ་རྒྱུ་ཉི་ཤུ་ཡོད་པའི་ནང་ནས་
བོད་རིགས་དགེ་རྒྱུ་བརྒྱ་ཡོད་ཀྱང་བོད་ཡིག་འབྲིང་སྤྲོད་མཁན་གསུམ་ལས་མེད་
པ་དང་། དགེ་རྒྱུ་གཉེས་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ་བོད་ཡིག་འབྲིང་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་བོད་ཡིག་ཚུ་ཚད་
དམའ་བས་སློབ་མས་གོ་སྤྲོད་ཀྱི་མེད།^[༤༢] ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོར་སྐྱོང་ལུང་བདེ་
ཆེན་རྫོང་གི་དམའ་འབྲིང་ལོ་རིམ་གཉེས་པ་ཐོན་པའི་བོད་མི་ཞིག་གིས་ཁོ་རང་སློབ་
ལུང་སྐྱོང་པའི་སྐབས་སློབ་གྲས་བོད་རྒྱ་སྐད་ཡིག་གཉེས་ཀའི་ནང་ཡོད་པའི་སློབ་
དེབ་གནང་ཡོད་ཀྱང་། བོད་ཡིག་སློབ་ཚན་མ་གཏོགས་སློབ་ཚན་གཞན་རྣམས་རྒྱ་
ཡི་སྐད་ཡིག་ཐོག་ནས་བསྐྱབས་ཡོད་པ་གསུངས་སོང་།^[༤༣] དེ་ནི་བོད་ཡིག་ཚུ་ཚད་
རན་པའི་དགེ་རྒྱུ་མེད་པས་རེད།

ཡང་མཚོ་སློབ་ཞིང་ཆེན་ཤར་བྱང་ས་ཁུལ་ནས་ཡིན་པའི་རང་ལོ་ ༩༠ སོན་

[༤༠] Bass, C. (1998). *Education in Tibet Policy & Practice since 1950* (TIN). London & New York. Zed books p. 238
[༤༡] ལྷེ་རོང་ཆོ་རིང་དོན་འགྲུབ། (༡༩༩༥) *བདག་གི་རེ་སློན།* དཀར་མཛེས་གསར་འགྲུལ་ཁང་གི་པར་འདེབས་བཅོ་
གྲུ་ཤོག་གྲངས་ ༡༣༩ ནས་ ༡༩༠ བར། Bass, C. (1998). *Education in Tibet Policy and Practice since 1950* (TIN). London and New York. Zed books p.238
[༤༢] རྫོང་ཆོ་བརྟན། (༡༩༩༥) *བོད་རྫོངས་ཀྱི་སློབ་གསོ།* ལྷུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ཤོག་གྲངས་ ༡༤༨
[༤༣] T.J. Personal communication, December 3, 2013

བོད་ཀྱི་མྱེན་ལྗང་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

པའི་སློལ་མས། “ང་ཚོ་དང་རྒྱ་རིགས་མི་རབས་ཁ་ཤས་མཉམ་དུ་འཚོ་གནས་བྱས་ ཡོད། དེའི་རྒྱུ་རྐྱེན་དུ་ལྟ་བུ་འཚོས་སྤར་བཞིན་རང་ཉིད་ཀྱི་ཚོས་ལྷགས་དང་མོས་ དང་འཚོ་བ་རོལ་གྱི་ཡོད་ཀྱང་ང་ཚོའི་སྐད་ནི་རྒྱ་སྐད་དུ་སྒྱུར་ཚར་ཡོད།”^[༤༥] ཅེས་ དང་། དེ་བཞིན་མཚོ་ཤར་དཔའ་ལུང་རྫོང་གི་ནང་དུ་བོད་རིགས་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ ཡན་ གྱིས་བོད་སྐད་ཤེས་གྱི་མེད་པ་དང་། ཤེས་མཁན་ཉུང་ཤས་ཚོས་ཀྱང་བོད་སློབ་བྱེད་ གྱི་མེད་པའི་ཇ་དྲག་གི་གནས་སྐབས་ཆགས་ཡོད་པ་ལྟེ་ལོ་ ༡༩༧༤ ལོར་ལྷ་ཤེས་རྒྱལ་ གྱིས་མཚོ་ཤར་དཔའ་ལུང་རྫོང་གི་བོད་མིའི་ཁྲོད་དུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཉམས་རྒྱུ་ དང་ཇ་དྲག་གི་གནས་སྐབས་རི་ལྷར་ཆགས་ཡོད་པའི་ཐོག་བརྟན་པར་གཅིག་^[༤༦] བཟོས་ཡོད་པ་ནས་གསལ་པོ་མཐོང་བྱུང།

དེ་བཞིན་མཚོ་སློབ་ལུལ་ལྷུང་དར་དམར་སློབ་གྲུའི་སློབ་སྤྲུལ་ཅིག་གི་ཨ་ མས། “སློབ་གྲུའི་དགེ་སློབ་པལ་ཆེ་བས་རྒྱ་སྐད་ཤོད་ཀྱི་ཡོད། ཡ་མ་ཞིག་ཡིན་པའི་ ཆ་ནས། ང་ཚོས་ངོ་སྤོལ་མི་བྱེད། འོན་ཀྱང་རང་བྱིས་ནས་ངེས་པར་དུ་བོད་སྐད་ ཤོད་དགོས། ད་ལྟ་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་ཡོད་པའི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཏེ་ ཅང་དགོན། དེ་བས་ང་ཚོ་བོད་པ་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་སྤུང་སྦྱོང་དང་སྦྱ་ མཐུད་དེ་རྒྱུན་འདྲིན་དར་སྤེལ་བྱེད་དགོས། འོན་ཀྱང་ད་ལྟའི་བྱིས་པ་ཚོ་མཐོང་དུས་ ང་རང་དངོས་གནས་སེམས་ཁྲུལ་ཆེན་པོ་འདུག”^[༤༧] ཅེས་བཤད་འདུག།

བོད་ནང་གི་ས་ཁུལ་འདི་ཚོའི་ནང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་གནས་སྐབས་འདི་

[༤༥] བཀྲ་འདུལ། (༡༩༧༩༡༠) མཚོ་སློབ་ཀྱི་བོད་ཁུལ་དུ་རྒྱ་བོད་སྐད་གཉིས་རྟོགས་པའི་ཚེས་དངོས་རྩིས་གསུམ་ གྱི་དགེ་རྒྱན་དགོན། http://tb.tibet.cn/2010jy/xw/201410/t20141030_2079993.htm རྩ་མཐུད་འདི་ནས་ ༡༩༧༩༡༠ ལ་བརྟོན།

[༤༦] Khamfilmproject. (2014). Valley of the Heroes. (དཔའ་བོའི་ལུང་པ།)– TRAILER. Retrieved December 2, 2014, from <https://www.youtube.com/watch?v=DYPf7Ls38A> and <http://www.khamfilmproject.org/valleyoftheheroes>

[༤༧] བཀྲ་འདུལ། (༡༩༧༩༡༠) མཚོ་སློབ་ཀྱི་བོད་ཁུལ་དུ་རྒྱ་བོད་སྐད་གཉིས་རྟོགས་པའི་ཚེས་དངོས་རྩིས་གསུམ་ གྱི་དགེ་རྒྱན་དགོན། http://tb.tibet.cn/2010jy/xw/201410/t20141030_2079993.htm རྩ་མཐུད་འདི་ནས་ ༡༩༧༩༡༠ ལ་བརྟོན།

འདྲ་ཡོད་པ་མཐོང་ཐོས་སྐབས། བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་དང་མི་རིགས་ལ་ཉེན་འཚེན་པོ་
ཞིག་མཐོང་། བོད་ཡིག་སྐྱུངས་ན་མདུན་ལམ་མེད་ཚུལ་དང་བོད་རྒྱུད་བཤད་ན་གོ་
བརྗོད་མི་སྐབས་ཚུལ་ཤོད་བཞིན། བོད་རིགས་ན་གཞོན་མང་པོས་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་
ལས་རྒྱ་ཡི་རྒྱུད་ཡིག་སྦྱོང་སྦྱོང་སྤྲུགས་ཆེ་བ་བྱེད་ཅིང་། ས་མ་དང་མི་ཚན་ཚོས་དོ་
སྣང་དང་འགན་ཁུར་མེད་པའི་ཐོག་སྲིད་གཞུང་རིམ་ཁག་ནས་ཀྱང་ཡ་མེད་གཏོང་
གི་ཡོད་པར་བརྟེན། བོད་ནང་དུ་ས་མ་བུ་སྤྲུག་གཙོས་པའི་མི་རབས་ཚན་གཞོན་
དབར་ལ་རྒྱུད་ཀྱིས་གོ་བརྗོད་མི་འཕྲོད་པའི་དཀའ་ངལ་ཡོང་གི་ཡོད་པ་དེ་བོད་མི་
རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་བརྒྱུག་པའི་རྒྱ་རྒྱུན་གཙོ་བོ་གཅིག་ཡིན། དེར་བརྟེན་སྤྱི་སྤེལ་གཉིས་
ཀས་དོ་སྣང་མ་བྱས་པར་དེ་སྤར་བཞག་ན་གནས་སྐབས་དེ་ཉིད་རྗེ་སྤྲུག་ཏུ་འགྲོ་ངེས་
ལོ། བོད་པས་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་སྦྱོང་སྦྱོང་མི་བྱེད་པ་ནི་བོད་མི་རང་གི་ལོ་རྒྱུལ་
རིད། མི་རིགས་མང་པོའི་རྒྱུད་ཡིག་ཚ་བརྒྱུག་ཏུ་བྱེན་པ་དང་འགྲོ་བཞིན་པ་དེ་དག་
གི་རྒྱུན་གཙོ་བོ་ཡང་མི་རིགས་དེ་དག་གིས་སོ་སོའི་རྒྱུད་ཡིག་སྦྱོང་སྦྱོང་བྱ་རྒྱུའི་ཚབ་
ལ་གཞན་གྱི་རྒྱུད་ཡིག་དང་ལེན་བྱས་པས་ཡིན། མི་སྤེལ་སོ་སོས་མི་ཚའི་མདུན་ལམ་
དང་འཚོ་བའི་ཆེད་འདུལ་གྱི་གདམ་ཀ་རྣམས་དང་ལེན་བྱེད་ཀྱང་གཞུང་སྲོགས་
ནས་ངེས་པར་དུ་མི་རིགས་ཤིག་གསོན་གནས་སྐབས་སྤྲུགས་རྒྱུང་རིང་པོའི་སྲིད་
བྱུས་བརྒྱུད་ནས་ལག་ལེན་དུ་འགྲེལ་རྒྱུ་གལ་ཆེ།

༦། བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ལ་རིན་ཐང་དང་བེད་སྦྱོང་མེད་པར་གྱུར་བ།

བོད་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་བེད་སྦྱོང་ཉུང་དུ་འཕམ་མེད་པར་འགྲོ་བཞིན་པའི་ཐོག་
བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ནི་བཟའ་བཏུང་ཅམ་གྱི་ལས་དོན་གཅིག་སྤར་བེད་སྦྱོང་གཏོང་རྒྱ་
དང་དེ་ལས་བཀལ་བའི་ལས་དོན་ཁག་ལ་བཀོལ་སྦྱོང་བྱེད་མི་སྐབས་པར་བཅི་ཡི་ཡོད་

བོད་ཀྱི་མྱིང་ལྷན་ཁྲིམས་ཉམས་ཞིབ་དྲུག་དེབ།

པ་མ་ཟད། བཟའ་བཏུང་ཙམ་གྱི་བོད་སྤྱོད་དེ་ལའང་སྐད་ཡིག་གཞན་དང་བསྐྱེས་
ལྷན་མེད་པར་གོ་བར་སྤྱོད་མི་ཐུབ་པར་བརྗེ་ཡི་ཡོད་པས། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་རིན་
ཐང་མེད་པར་གྱུར་དང་འགྱུར་བཞིན་ཡོད། གནས་སྤངས་འདི་ལྟ་བུ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠
སྐད་ནས་འགོ་ཚུགས་ཡོད་པའི་སྐོར་ལ་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྱེད་བཅུ་པ་མཚོག་གིས་ཡིག་
འབྲུ་ཁྲི་བདུན་གྱི་སྟོན་ལྷན་ལྷན་འདི་ལྟར་གསུངས་ཡོད།

ད་ལྟའི་བོད་ཡིག་གི་གནས་སྤངས་ནི་ཐོབ་འོས་པའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གོ་གནས་ཤིག་
མེད་པ་དང་། བོད་ཡིག་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུར་ཐབས་ཤེས་འོས་འཚམས་མེད་
པའི་ཉེར་ལེན་ལས་བོད་རིགས་གཞོན་ནུ་མང་ཆེ་བས་བོད་ཡིག་ཐོབ་ཙམ་ཤེས་
ཐབས་བྱེད་པ་ལས་མཐར་ཕྱིན་པའི་སྐོར་སྐོར་སྤྱོད་འདོད་མེད་པ་དང་། འགོ་ཁྲིད་
ཀྱིས་ཀྱང་དེའི་ཐད་དོ་སྣང་མི་བྱེད་པ་སོགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལས་བོད་ཡིག་གི་མདུན་
ལམ་སོག་ཉེན་ཁ་ཞིག་དང་བོད་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུར་
ཆགས་མེད་ཀྱི་གནས་དོན་ཆེན་པོ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད།^[༤༥]

ཡང་ཁོང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༤ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་བོད་རིག་པ་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གི་
ཚོགས་འདུ་དང་པོའི་ཐོག་

བོད་འདི་དུས་རབས་བདུན་པ་ནས་བཟུང་ལོ་ངོ་ ༡༩༠༠ ལྷག་ཙམ་རིང་བོད་ཡིག་
བོད་སྤྱོད་བཏང་སྟེ་ཁུངས་འཁྲོལ་བའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ལ། བཅིངས་འགོལ་བཏང་
བའི་རྗེས་ལ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཐད་དེ་བརྒྱུག་པ་རེད། ང་ཚོ་རྗེས་ལུས་ཐེབས་ཡོད་
ཀྱང་རུང་ཞོར་འཁྲུལ་བཅོས་ཡོད་ཀྱང་རུང་། གང་ལྟར་ང་ཚོ་འདྲམ་སྤིང་གི་མཐོ་
སྐང་མཐོ་ཤོས་སུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བོད་སྤྱོད་བཏང་ནས་ཁུངས་འཁྲོལ་བ་རེད། ང་
ཚོར་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་ནང་དུ་ནང་ཚོས་དང་། ཚད་མ་རིག་པ། བཅོ་རིག་པ། སྐར་

[༤༥] པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྱེད་བཅུ་པ། (༡༩༤༦) ཡིག་འབྲུ་ཁྲི་བདུན་གྱི་སྟོན་ལྷན་ལྷན་འདི་ལྟར་བོད་གཞུང་བདེ་སྲུང་བོད་གནས་ཉམས་
ཞིབ་ཁང་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་པར་སྐྱུན་ལུས།

ཅིས། ལྷན་པག་ལ་སོགས་པ་ཆ་ཚང་ཡོད། དེ་ཙམ་དུ་མ་ཟད་འདི་ན་སྐྱོང་ལས་
རིགས་ཆ་ཚང་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ཐོག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། བོད་རིག་པ་ཟེར་
བ་འདི་ལ་ཟང་གཞི་དགོས་པ་ཡིན། ཟང་གཞི་དེ་གང་ཡིན་ཞེ་ན། བོད་ཀྱི་ཚོས་
ལུགས་དང་། བོད་ཀྱི་རིག་གནས་ཞེས་པ་འདི་གཉིས་ཡིན། དེ་གཉིས་ལ་ད་བར་
ང་ཚོས་མཐོང་ཚུང་བྱས་པ་རེད། བོད་པའི་རིག་གཞུང་ཙམ་བསྐྱེད་འགོ་རྒྱུ་དེ་ཉང་
གི་བསམ་བཞིན་དུ་བཅངས་པའི་དམིགས་ལུལ་མིན་པ་སྲིད་ཀྱང་ང་རང་བོད་ཀྱི་
རྒྱུད་ཡིག་དེ་རྒྱུ་མཐུད་གནས་དང་མི་གནས་ཀྱི་རེ་དོགས་འདུག།^[༤༩]

ཅེས་ལེགས་སྤེལ་ཉེས་འགོག་གི་དགོངས་འཆར་དང་སྐྱོན་བརྗོད་གནང་ཡོད།

དེ་བཞིན་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནི་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡིན་ཡང་ཡུ་གུར་
རང་སྐྱོང་ལྗོངས་སུ་ཡུ་གུར་རྒྱུད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་ལྟར་བོད་རང་སྐྱོང་
ལྗོངས་སུ་རྩ་བ་ནས་མེད། དེ་གར་ཚོགས་འདུ་ཆེ་ཆུང་ཚང་མར་རྒྱ་ཡི་རྒྱུད་ཡིག་མ་
གཏོགས་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་རྩ་བ་ནས་བྱེད་ཀྱི་མེད་ལ།^[༥༠] མཁས་དབང་
དང་ཉམས་ཞིབ་པ་མང་པོས་གནད་དོན་འདིའི་ཐོག་བཀའ་ཚོལ་མང་པོ་གསུངས་
ཡོད་པ་དཔེར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ལོར་མཁས་དབང་དུང་དཀར་སློབ་བཟང་འཕྲིན་ལས་
ཀྱིས་བོད་ཡིག་འདི་གཞུང་གི་རྩ་བའི་ལས་ཁུངས་མ་ལག་དང་ཚོགས་འདུ། གཞུང་
འབྲེལ་ཡིག་འབྲེལ་བཅས་ལ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་དགོས་པ་ཡིན་ཡང་དེ་ལས་ལྷོག་སྟེ་
རྒྱ་ཡིག་ཁོ་ན་བེད་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད་པ་རེད། གནས་སྐབས་འདིའི་འོག་ནས་བོད་
མི་མང་གི་མ་འོངས་པའི་མདུན་ལམ་རྩ་བ་སྐྱེད་འགོ་རྒྱུ་རེད་ཅེས་གསུངས་ཡོད་པ་
དང་། ད་དུང་ཁོང་གིས།

[༤༩] Kuzmin S.L., (2011). *Hidden Tibet: History of Independence and Occupation*. Dharamsala. LTWA. p.419
The Office of Tibet, New York. Education under China. Retrieved June 13, 2013, from
<http://tibetoffice.org/Tibet-info/education-in-chinese-occupied-tibet>
[༥༠] Bass, C. (1998). *Education in Tibet Policy & Practice since 1950* (TIN). London &
New York. Zed books p. 281

བོད་ཀྱི་མྱོད་ལྗང་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

ང་ཚོའི་འབྲུང་འཁྲུང་གི་རེ་བ་དང་། རིག་གཞུང་གི་ངོ་བོ། དེ་བཞིན་པ་མེས་
ནས་བརྒྱུད་པའི་སྲོལ་རྒྱན་བཟང་པོ་བཅས་མི་ཉམས་རྒྱན་འཛིན་དང་ཉམས་པ་
སོར་རྒྱུད་ཡོང་བར་བྱེད་པའི་གཞི་རྩ་ནི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་ལྷན་ཡོད། སོ་སོའི་
མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རིག་གནས་བྱང་རྒྱུ་པ་ཡོད་པའི་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཉ་ཅང་
དཀོན་པོར་རྒྱུར་པའམ། ཡང་ན་མེད་པར་རྒྱུར་ཆེ་བོད་མི་རིགས་རྣམས་རྒྱ་མི་
རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་སྲོད་དུ་སེམ་རྒྱའི་ཉེན་ཁ་ཡོད་པ་འདི་ནི་ངོ་བོ་དུག་གི་གནས་
རྒྱལ་ཞིག་ཡིན།^[༢༠]

དེ་བཞིན་“བོད་རིགས་བརྒྱ་ཆ་བདུན་ཅུ་ཡན་ཆད་ཡོད་པའི་བོད་རང་སྲོད་
སྲོད་ས་སུ་སྐད་ཆ་བཤད་པ་དང་། ཚེས་ཡིག་འབྲི་བ། གཞུང་ཡིག་འབྲེམས་པ། དིལ་
བསྐྱབས་བྱེད་པ། སློབ་གསོ་གཏོང་བ་བཅས་གང་ལྟར་ཚང་མ་རྒྱ་སྐད་དང་རྒྱ་ཡིག་
ཐོག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བེད་སྲོད་མི་བྱེད་པ་ཅི་ཞིག་ཡིན།”^[༢༡] འོན་
ཀྱང་ལོ་ངོ་བཅུ་འཛུལ་རྗེས་ལའང་གནས་སྐབས་རང་འཇགས་སུ་གནས་ཡོད་དེ། “བོད་
རང་སྲོད་སྲོད་ས་ནི་བོད་རིགས་མང་བའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡིན་ཡང་གཞུང་འབྲེལ་ལས་
རིགས་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ནང་ཁོ་ཚོའི་སྐད་ཡིག་བེད་སྲོད་ཉ་ཅང་ཉུང་ཉུང་ངམ་རྩ་
བ་ནས་མེད་པའི་གནས་སྐབས་ཆགས་འདུག་པ་མ་ཟད། གཞུང་འབྲེལ་ལས་རིགས་
གང་རུང་དུ་གཏན་འཇགས་ལས་ཀ་རག་པར་རྒྱ་ཡི་སྐད་ཡིག་ཚད་ལྡན་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་
མེད་ཀྱི་ཡིག་ཚད་གཏོང་དགོས་ཀྱི་ཡོད།”^[༢༢] ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ཀྱི་གྲོང་ཁྱིམ་དང་

[༢༠] The Office of Tibet, New York. Education under China. Retrieved June 13, 2013, from <http://tibetoffice.org/Tibet-info/education-in-chinese-occupied-tibet>
[༢༡] ལྷེ་རོང་ཆེ་རིང་དོན་འགྲུབ། (༡༩༩༥) བདག་གི་རེ་སློན། དཀར་མངོས་གསར་འཁྲུང་ཁང་གི་པར་འདེབས་བཅོ་
གྲུ་ཐོག་གངས་ ༡༩༩ ནས་ ༡༩༩ བར།
[༢༢] de Varennes, F. (2006). Language Rights of Minorities and Increasing Tensions in the People’s Republic of China. *Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law*, 7 (2).

ཁོང་རྣམས་ཁག་གི་བོད་མི་ཚོར་ཉལ་མ་བོད་པའི་བྱང་ཚོས་བརྒྱུགས་ཚར་བ་དང་།
བོད་ཆས་མི་གྲོན་པ་མ་ཟད་བོད་སྐད་ཀྱང་རྒྱུག་གི་མེད་པས། བོད་ཡིག་ནི་ག་ནས་
ཤེས། ཤེས་ཀྱང་དེང་དུས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་སུ་བེད་སྤྱོད་མེད་པ་ལྟ་སྲུ་ཆགས་བཞིན་ཡོད།

ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་བོད་ཁྱེར་ནང་ཚོང་འབྲེལ་སློབ་བྱུང་
ཉི་ཤུ་ཚེ་བརྒྱད་ཚོ་འགོད་བྱས་ཡོད་པ་དེའི་ནང་ནས་སློབ་བྱུང་ལ་སྐད་ཡིག་གཉེས་
ཀར་ཆེས་མཐོང་གཅིག་མཚུངས་སྤྱད་ཡོད་ཀྱང་སློབ་བྱུང་དགའའི་ཐོག་བོད་ཡིག་ཡིག་
གཞུགས་ཚུང་བ་དང་རྒྱ་ཡིག་ཆེ་བ་བྲིས་ཡོད། དེ་ནས་སློབ་བྱུང་བརྒྱ་བཞི་ལ་བོད་ཡིག་
ཚུ་བ་ནས་བྲིས་མེད་^[༢༩]པ་དེས་ལྷ་སར་ཚོང་འབྲེལ་ལས་དོན་ལའང་བོད་ཡིག་
ལས་རྒྱ་ཡིག་བེད་སྤྱོད་མང་བ་གཏོང་གི་ཡོད་པ་སྟོན་གྱི་ཡོད། དེ་ཡང་བོད་རང་སྤྱོད་
སྤོངས་གཅིག་སུ་མིན་པར་མདོ་སྤྱད་གཙོད་བོད་ཁྱེར་ནང་དུའང་བོད་རྒྱའི་ཡི་གེ་
གཉེས་ཀར་ཡོད་པའི་སློབ་བྱུང་དམར་པོ་ནམས་མེད་པ་བཟོས་ནས་དེའི་ཚབ་ཏུ་རྒྱ་
ཡིག་གཅིག་སུ་ཡོད་པའི་སློབ་བྱུང་སྟོན་པོ་དེ་འདྲ་སྟོའི་སྤྱང་ལ་དཔྱོད་གི་ཡོད།^[༣༠]

དེ་བཞིན་སི་ཁྲོན་བོད་རིགས་ཤེས་ཡོན་པ་ཞིག་གིས་ཉམས་ཞིབ་པ་གཉེས་ལ་
གཞུང་འབྲེལ་ཡིག་ཆ་དང་ཟིན་བྲིས་དང་ལག་ཁྱེར་ཚང་མ་རྒྱ་ཡིག་ནང་ཡིན་པར་
བཤད་ཡོད་ལ།^[༣༡] “བོད་རིགས་རང་སྤྱོད་ཁྱུལ་སོ་སོའི་མི་དམངས་ཀྱིས་བོད་ཡིག་
གི་ཡར་བྱུང་དང་གཞུགས་ཡིག་སོགས་བྲིས་པ་ལ་རུས་པ་མེད་པ་དང་། སྲིད་བྱས་དང་

Retrieved from <http://researchrepository.murdoch.edu.au/11269/>
[༢༩] Kwon, C. (2010). Reading the signs: language policy and change in post-PRC Tibet. Columbia East Asia Review. Retrieved April 28, 2013 from http://www.eastasiareview.org/issues/2010/articles/kwon_Christine.pdf
[༣༠] Tsomo, T. Director of Tibetan Centre for Human Rights and Democracy. Public Talk on Current human rights situation inside Tibet, Dharamsala. January 4, 2014.
[༣༡] Kwon, C. (2010). Reading the signs: language policy and change in post-PRC Tibet. Columbia East Asia Review. Retrieved April 28, 2013 from http://www.eastasiareview.org/issues/2010/articles/kwon_Christine.pdf

བོད་ཀྱི་མྱོད་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

སྲིམས་ལུགས་མང་པོ་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྐྱར་མེད་པ་དང་། གཞུང་ལམ་གྱི་ས་མཚམས་མང་པོའི་བདེ་འཇགས་ཀྱི་ཁྱབ་བསྐྱགས་ཡི་གེ་ནམས་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྐྱར་མེད་པ་དང་། ཚོགས་ཚེན་གཉིས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཡང་བོད་ཡིག་སྟེང་དུ་ཆ་ཚང་བ་བསྐྱར་སྲུབ་ཀྱི་མེད།”^[༥] དེ་བཞིན་མཚོ་སྡོན་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཚེན་མོའི་བོད་ཡིག་སྟེང་ཚེན་གྱི་དགེ་ཚུན་ཚེན་མོ་སློབ་ཐབས་རབ་བརྟན་གྱིས་ཀྱང་། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཚུ་བསྐྱབ་ཏུ་འགོ་ཡི་རེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་སྐྱེ་ཆུ་ལ་དགོས་པའི་ལས་ཀ་ཉུང་དགས་པ་དང་། དེའི་རྒྱུ་པས་སྤྱི་ཚོགས་ཁྱོད་ཡོངས་ལ་དེའི་གལ་གནད་ཉམས་སྲུང་འགོ་ཡི་ཡོད་^[༦] ཅེས་གསུངས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡ ཉིན་པ་ཡུལ་སྐྱེ་དགུ་མདོ་དང་རང་ལོ་དོན་གསུམ་ཡིན་པའི་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཞིག་གིས། “བོད་མི་རིགས་ལ་རྒྱལ་ཁབ་མེད་པའི་རྒྱུ་ལྡན་གྱིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བེད་སྟོད་མེད་པ་ཆགས་པ་རེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན་བོད་རིགས་གནས་སྡོད་ས་ཁུལ་ཚང་མའི་དཔོན་རིགས་གཙོ་བོ་མང་ཆེ་བའམ་ཚང་མ་རྒྱ་རིགས་ཡིན་པས་གཞུང་འབྲེལ་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་རྒྱ་ཡི་སྐད་ཡིག་ཡིན་པ་རེད་” ཅེས་དང་། “ཟླ་ལིང་གོང་ཁྱེར་དུ་ལས་ཁུངས་སྟོང་ཕྲག་ཡོད་ཀྱང་བོད་སྐད་བརྟན་འཕྲིན་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་མ་གཏོགས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བེད་སྟོད་མི་བྱེད་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཡུལ་ཡུལ་བོད་རིགས་རང་སྟོང་ཁུལ་དུ་ལས་ཁུངས་བརྒྱ་ཕྲག་ཡོད་ཀྱང་ལོ་རྒྱུས་ལས་ཁུངས་ལ་མ་གཏོགས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བེད་སྟོད་མེད་ལ། ཟླ་ལིང་གོང་ཁྱེར་དུ་བོད་ཡིག་དེབ་ཁང་གཅིག་ལས་མེད་པ་དེའང་མེད་པ་ཆགས་ཅེས་རེད། དེ་བཞིན་སྐྱེ་དགུ་མདོའི་ནང་ལ་བོད་ཡིག་དཔེ་དེབ་སྟོག་མཁན་ཉ་ཅང་ཉུང་ཉུང་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཡིག་དེབ་ཁང་གཅིག་ཀྱང་མེད་ལ། བོད་ནང་དུ་བོད་ཡིག་

[༥] མཁས་དབང་འཇིགས་མེད་རྒྱལ་མཚན། (༢༠༡༩) འཇིགས་མེད་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བོད་ཁུལ་སློབ་གསོར་བརྟོན་པའི་བསམ་འཆར། <http://www.tbmgar.com/zwndbw.asp?id=2487> གསུང་འདི་ནས་༢༠༡༥།༡།༢༩ ལ་བརྟོན།

[༦] Zenz, A. (2014). *Tibetanness under threat?* Leiden, Boston: Global Oriental. p.6

དེ་བུ་གྲངས་སྟོང་ལྷག་གཅིག་ནས་གཉིས་བར་དུ་མ་གཏོགས་ཉེ་མཐག་མེད།” ཅེས་གསུངས་སོང་། བོད་རིགས་ས་ཁུལ་འདི་ཚོའི་ནང་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་གི་ས་ཤོར་བཞིན་པ་དང་བེད་སྟོན་ཉུང་དུ་འགོ་བཞིན་པ་མངོན་གསལ་རེད།

འདས་པའི་ལོ་ངོ་བརྒྱ་ལྷག་དུག་ནང་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ཉམས་སྐྱད་འགོ་ཡི་ཡོད་པ་ཚང་མས་ཤེས་གསལ་ལྟར། དེའི་རྒྱ་རྒྱུན་གཙོ་བོ་གཅིག་ནི་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་སྟོང་སྟོན་སྟེལ་གསུམ་བྱེད་མཐག་ཉུང་དུ་འགོ་ཡི་ཡོད་པས་ཡིན། དེའི་རྒྱ་མཚན་ནི་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་བཀོལ་སྟོན་བྱེད་སའི་ཁྲོམ་རའམ་ལས་རིགས་མེད་པའམ་ཡང་ན་ཉ་ཅང་ཉུང་ཉུང་ཡིན་པས་རེད། བོད་ནང་དུ་བོད་མི་ཚོའི་ཉིན་རེའི་འཚོ་བ་དང་ཚོང་ལས། ཤེས་ཡོན་དང་ལས་རིགས། གཞུང་འབྲེལ་དང་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་ལས་ཁུངས་ཁག་སོགས་ཚང་མར་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་བེད་སྟོན་མེད་པ་ཆགས་ཡོད། གལ་ཏེ་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་འདི་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་སམ་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་བོད་མི་རང་ཉིད་ནས་བེད་སྟོན་མ་བཏང་ཆེ་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ཉམས་སྐྱད་འགོ་རྒྱུར་ངེས་པ་ཡིན། དེར་བརྟེན་འགན་ཡོད་སྲིད་གཞུང་དང་དཔོན་རིགས་ཁག་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་བེད་སྟོན་ཡོད་པའི་གོ་གནས་དང་གཟེངས་ཉུགས། ལས་རིགས་དང་ཚོང་ལས་སོགས་འདྲ་མིན་བརྒྱན་དགོས་པ་དང་། བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ལ་ཐོབ་འོས་པའི་ཆེ་མཐོང་དང་ཐོབ་ཐང་དགོས་ངེས་ཡིན། དེ་བཞིན་རྒྱུད་ཡིག་དེའི་གལ་གནད་དང་དགེ་མཚན་དེ་ཡོད་མང་ཚོགས་ལ་གོ་རྟོགས་སྟེལ་རྒྱུ་དང་། རྒྱུད་ཡིག་དེ་ཉིད་སྟོང་སྟོན་སྟེལ་གསུམ་བྱ་རྒྱུར་དངོས་ལྷགས་བརྒྱུད་གསུམ་ནས་སྐུལ་མ་དང་སེམས་ལྷགས་སྲུང་དགོས་པར་མཐོང་། སྤྱིར་བོད་ནང་གི་བོད་མི་མང་པོས་རྒྱུད་ཡིག་འདི་ཉིད་གལ་ཆེར་བརྗེ་ཡི་ཡོད་པ་ནི་ཁོ་ཚོས་རྒྱུད་ཡིག་འདི་ཉིད་སྲུང་སྟོབ་དང་གོང་འཕེལ་གཏོང་བར་སོ་སོའི་རྣམ་པ་གཞིར་བརྒྱུང་ལས་འགུལ་རབ་དང་རིམ་པ་མང་པོ་སྟེལ་གྱི་ཡོད་པ་ནས་གསལ་པོ་ཤེས་ཐུབ།

གཉིས་པ། གཞིས་བཞུགས་བོད་མི་ཚོའི་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཉམས་ཞིབ་གནས་ཚུན་
འཛིན་གྱི་འབད་བརྩོན།

འདས་པའི་ལོ་ངོ་དུག་ཅུ་ལྷག་གི་ཁོད་དུ་བོད་ནང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འཕོ་འགྱུར་འདྲ་མིན་
དང་མཉམ་དུ་དཔོན་རིགས་དང་ལས་བྱེད་ལ་བརྗེ་ལེན་བྱུང་སྟེ། མཁའ་ལྷོ་གས་འཛིན་
དང་གྲུ་ཡངས་ཀྱི་སྲིད་བྱས་འདྲ་མིན་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་། གཞིས་བཞུགས་བོད་མི་ཚོའི་
སེམས་བྱུགས་དང་འབད་བརྩོན་ལ་འགྱུར་བ་ནམ་ཡང་མེད་པའི་རྒྱུ་ཉམས་ད་ལྟའི་
དུས་ལའང་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཉམས་ཞིབ་པོར་གནས་ཐུབ་ཡོད། བོད་ཀྱི་སློབ་ཆེན་ཁག་དང་།
མཁའ་དབང་། དཔོན་རིགས། མི་མང་སོགས་ཤེས་ཡོན་ཡོད་མེད་ལ་མ་བརྟོགས་པར་མང་
པོས་མ་བརྟུལ་དང་སྤངས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཉམས་ཞིབ་སློབ་སྦྱོང་སྤེལ་གསུམ་དང་འབྲེལ་
བའི་ལས་འགུལ་མང་པོ་སྤེལ་དང་སྤེལ་བཞིན་ཡོད་པ་མཐའ་དག་གིས་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་
ཉམས་ཞིབ་ལ་སྤེལ་གསུམ་དང་མི་ཉམས་ཚུན་འཛིན་སྤངས་པའི་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད།

དཔེར་ན། བོད་ནང་དུ་བརྗེ་ལེན་ཐོག་གི་ཉམས་ཞིབ་པ་རྣམས་འབྲེལ་བཏུ་
ཤིས་ཆེ་རིང་དང་^[༥]བཅོན་བྱོལ་ནང་གི་སྤྱི་བཟང་སློབ་ལམ་སོགས་ཀྱི་ལས་པ་
ནམས་ཀྱིས་དུས་རབས་བདུན་པའི་བོད་ཀྱི་ཡི་གེ་འདི་ཉིད་དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་
པའི་བརྗེ་ལེན་འཕུལ་ཆས་ཁག་ནང་ཡར་ཐོན་ཅན་གྱི་ཡི་གེ་གཞན་དང་དཔུང་
པ་མཉམ་གཤིབས་ཀྱིས་བཀོལ་སྤྱོད་འདྲ་མཉམ་ངང་བྱེད་སྐབས་པ་བཟོས་ཡོད། སན་
རྒྱལ་ཆེ་བའི་བཀོལ་སྤྱོད་དེའི་འོག་ནས་ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ནང་བོད་ཡིག་རྩ་རྒྱ་ཁག་
དུག་ཅུ་ལྷག་མཐོང་རྒྱ་ཡོད་པ་མ་ཟད། བོད་ལྷོ་ནང་གི་བོད་མི་ཚོས་རྩ་རྒྱ་དང་། ཟིན་

[༥] Global Times. (5 January 2015). How Tibetan characters go digital. Retrieved January 6, 2015, from <http://www.globaltimes.cn/content/900037.shtml>

བྱིས། ལ་པར། སྤྱི་ཚོགས་དུ་ལམ་སོགས་ལ་བོད་ཡིག་བེད་སྤོང་གཏོང་མཁན་མང་དུ་
འགོ་བཞེན་པ་དང་། བོད་རྒྱུད་ཐོག་སློབ་བརྟན་རིང་ལུང་འདྲ་མིན་མང་པོ་བཟོ་སྐྱོན་
བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

དེ་བཞིན་བོད་མི་མང་ཚོགས་ཀྱི་སྲོད་དུ་ས་རྒྱུད་གཙང་མ་ཤོད་རྒྱུའི་ལས་
ལེན་དམ་བཅའ་དང་། བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་དང་འབྲེལ་བའི་བགོ་སྐྱོང་ཚོགས་འདུ་དང་
གཏམ་བཤད། ལྷན་དག་དང་ཚོམ་ཡིག་སྐྱེལ་བ། ལྷ་གཞས་གཏོང་བ་སོགས་བོད་ཀྱི་
རྒྱུད་ཡིག་སྲོང་སྲོད་སྐྱེལ་གསུམ་ཆེད་ལས་འགུལ་འདྲ་མིན་སྐྱེལ་བཞིན་པ། དཔེར་
ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ནང་མགོ་ལོག་པར་གཙོ་བོའི་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་འགའ་ཤས་
ནང་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ལྷོ་ལོག་ཚོང་ས་སེལ་བའི་འཛིན་གྲུ་འགོ་བཟུང་གས་ཡོད་པ་དང་།
དེར་བོད་མི་ཚན་གཞིན་དར་གསུམ་ཡོངས་ནས་འཇུག་ཞུགས་དང་། ལྷག་པར་དུ་
གཞིན་སྐྱེས་རྣམས་ལ་སེམས་ལྷགས་སྤར་ཆེད་མི་ཆེ་རྒྱུལ་པོར་ཤེས་ཡོན་ཀྱི་ལོ་སྐབས་
མ་ཐོབ་པའི་བོད་མི་རང་ལོ་ ༤༠ ནས་ ༧༠ བར་གྱི་བཀྲེས་སོང་ཚོས་ཀྱང་མཉམ་
ཞུགས་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

དེ་བཞིན་འདས་པའི་ལོ་ངོ་བཅུ་ལྷག་གཉིས་ཀྱི་ནང་ར་རྒྱ་འཛིགས་མེད་རྒྱལ་
མཚན་ལྷ་བུ་བོད་རིགས་མི་ཉུང་བ་ཞིག་གིས་བོད་རིགས་གནས་སྤོང་ས་གནས་ཁག་གི་
དགོས་མཁོ་གཞིར་བཟུང་སྐྱེར་གཉེར་སློབ་གྲུ་ཆེ་ཆུང་འདྲ་མིན་^[༥]གསར་འཇུགས་
ཀྱིས་ས་གནས་མི་མང་དང་སྲིད་གཞུང་གཉིས་ཀར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད།

ལྷག་པར་དུ་དེང་གི་ཆར་དུས་བསྐྱོན་རིག་གསར་ཐ་སྲེད་རྣམས་བོད་རྒྱུད་
དུ་དགོས་ངེས་བཞིན། བོད་ནང་གི་བོད་མི་ཚོས་ཐ་སྲེད་གསར་པ་བཟོ་བཞིན་པ།
དཔེར་ན། ལོ་གསུམ་ནང་བོད་རིགས་མཁས་དབང་བཞི་བཅུ་ཞེ་གཅིག་གིས་ཐ་སྲེད་

[༥] བསྐྱོན་འཛིན་པར། (༢༠༡༥) བོད་ནང་གི་སྐྱེར་བཟུང་གས་སློབ་གྲུའི་གྲུབ་འབྲས། <http://tibetpolicy.net/wp-content/uploads/2015/01/>-----pdf ལ་གཞིགས།

བོད་ཀྱི་མིང་ལྷན་ཁྲིམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲིག་བྱེད་པ།

གསར་པ་རྒྱལ་སྤོང་ཡོད་པའི་《བོད་ཀྱི་དབྱིན་གསུམ་ཆ་འཕྲིན་ལག་རྒྱུ་ཆེན་མོ་གསུམ་ཆ་འཕྲིན་》ཅེས་པ་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༧ ལོ་ལ་ཡོད་པའི་ནང་པར་སྐྱབ་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༩ ལོར་བོད་རིགས་མཁས་དབང་ལུ་བཅུ་དང་བཞི་ཡིས་ལོ་གསུམ་ནང་ཐ་སྲད་གསར་པ་ཁྲི་གཅིག་ཡོད་པའི་《རྒྱ་བོད་དབྱིན་གསུམ་གསར་བུ་རྒྱ་བོད་ལོ་མིང་མཛོད་》ཅེས་པའི་ཆེན་མོ་མཛོད་གསར་ཏུ་པར་སྐྱབ་བྱས་ཡོད་ཅིང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༠༡༡ ལོར་ཁ་སྐོང་ཐ་སྲད་ ༡༠༠༠ ལྷག་ཙམ་བསྐྱབ་ཏེ་བརྒྱུ་དུ་པར་སྐྱབ་བྱས་ཡོད། ཡང་གངས་ལྗོངས་ཤེས་རིག་ལོ་རྒྱུ་སློབ་སྦྲིད་གི་དགེ་སློབ་རྣམས་ནས་དུས་ཁོམ་ཡོད་ཚད་བེད་སློབ་བྱས་ནས་པར་རིས་ཡོད་པའི་ཐ་སྲད་བརྒྱུད་བརྒྱ་ལྷག་དང་པར་རིས་མེད་པའི་ཐ་སྲད་དགུ་བརྒྱ་ཙམ་ཡོད་པའི་《གསར་བུ་རྒྱ་བོད་ལོ་མིང་ཐ་སྲད་ཕྱོགས་བསྐྱིགས་》^[10]ཞེས་པ་པར་སྐྱབ་བྱས་ཡོད།

དེ་བཞིན་སྐུ་མ་འགའ་ཅན་རིག་འཛིན་སྐོལ་མས་ཀྱང་སོ་སོའི་པ་ལུལ་དཔའ་རིས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཚོང་ལོ་ཕྱི་ནང་གང་གི་ཆ་ནས་རྗེས་ལུས་ལྷགས་ཆེ་ཐེབས་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་མི་རིགས་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་ལ་ཉམས་ཉེས་ཚབས་ཆེན་སོང་ཡོད་པ་སེམས་ཀྱིས་མ་བཟོད་པར། པ་ལུལ་དུ་བོད་ཡིག་སློབ་རྒྱུ་ཞིག་གསར་འཛུགས་བྱས་ཤིང་། དགེ་ཚུན་གྱི་ཟླ་སོགས་དང་སློབ་གྲུའི་འགྲོ་སོང་སོགས་སོ་སོ་གཅིག་ལུས་འགན་འཁུར་ཞིང་། སློབ་གྲུའི་སྐྱུང་བྱ་གཙོ་བོའང་བོད་ཡིག་ཡིན་པའི་ཐོག་རྒྱ་ཡིག་དང་ཨིན་ཡིག་སོགས་ཀྱང་སློབ་བྲིད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།^[11]

ཡང་མཚོ་སྡོན་མི་རིགས་སློབ་ཆེན་གྱི་དགེ་ཚུན་ཆེན་མོ་འཕུར་མེད་རྩོ་རྗེས་ས་གནས་སློབ་གསོ་རོགས་ཚོགས་ཞེས་པ་ཞེ་མེད་ཚོགས་པ་གཅིག་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༩ ལོར་འགོ་བཙུགས་ཞིང་། དེའི་དམིགས་ལུལ་གཙོ་བོ་ནི་བོད་མི་མང་ཚོགས་

[10] གསར་བུ་རྒྱ་བོད་ལོ་མིང་ཐ་སྲད་ཕྱོགས་བསྐྱིགས། གངས་ལྗོངས་ཤེས་རིག་ལོ་རྒྱུ་སློབ་སྦྲིད་གིས་སྐྱིག་ཚོམ་བྱས། (༡༠༡༡) ཀན་སུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱབ་ཁང་།

[11] ཨོ་རྒྱན་དོན་གྲུབ། མཚོ་བུ་སྐུ་མོ་དཔའ་རིས་བ་རིག་འཛིན་སྐོལ་མ། (༡༠༡༡) <http://ti.gzznews.com/html/GW/MJGSJS/3217.html> ང་མཚུང་འདི་ནས་༡༠༡༡༧༩ ལ་བཏོན།

ཀྱི་ཁྲོད་དུ་རྒྱུད་ཡིག་ཉམས་རྒྱུད་དང་ཅ་བཟུགས་དུ་འགོ་བའི་དཀའ་ངལ་ཐོག་གོ་
ཉོགས་སྐྱེལ་རྒྱུ་དང་། རོགས་ཚོགས་དེ་འགོ་བཙུགས་པ་ནས་བརྒྱུད་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༡༩
བར་མཚོ་ཤར་དཔའ་ལུང་རྫོང་དུ་བོད་ཡིག་སློབ་བྲིད་བྱེད་ལུལ་ང་དུག་གསར་
འཛུགས་དང་། དང་སྐྱེས་བོད་དགེ་བརྒྱུད་བརྒྱ་ལྷག་ཙམ་བསྟུ་རུབ་བྱས་ཤིང་། དུས་
ལུག་དེའི་རིང་སློབ་རྒྱུ་གྱུ་ནས་མི་ཁག་པ་བར་ཀྱི་སློབ་ཕྲུག་དགུ་སྟོང་ལྷག་གིས་
འཛུལ་ཞུགས་བྱས་ཡོད།^[༡༧]

དེ་བཞིན་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༥ ལོར་བོད་ཀྱི་མཁས་དབང་དམ་པ་བཀྲ་ཤིས་ཚེ་རིང་
གིས་བོད་རང་སྐྱོང་རྫོང་ས་ཀྱི་མི་མང་འཐུས་མི་ཚོགས་ཚེན་དུ་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་གི་
གནས་ལུགས་གཉན་འཕྲང་ཅན་དུ་གྱུར་ཡོད་པ་དང་། སློབ་གྲུའི་ནང་བོད་ཡིག་བེད་
སྐྱོད་བྱ་རྒྱུ་དང་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་གི་ཚེད་དུ་སློབ་གསེའི་ལམ་ལུགས་འཛུགས་རྒྱུ་དེ་
ཚོ་བསམ་སློལ་ལོ་ཐོན་ཅན་དང་རིག་ཆལ་ཅན་སྐྱབ་རྒྱ་གཅིག་སུའི་ཚེད་དུ་མ་ཡིན་
པར་དེ་ནི་བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་གཞི་རྒྱུ་འགོ་བའི་ཐོབ་ཐང་ཡང་ཡིན། དེ་ནི་གྲངས་
ཉུང་མི་རིགས་ཚོའི་དབར་ལ་འདྲ་མཉམ་ཡོང་བའི་མང་གཞིའང་ཡིན།^[༡༨] ཞེས་
གསལ་བའི་གཞུང་འབྲེལ་བསྐྱབས་གཏམ་ཞིག་སྤུལ་ཡོད།

ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༧ ལོ་ ༥ ཚེས་ ༡༤ ཉིན་མཚོ་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཞུལ་
མང་ར་རྫོང་གི་མཐོ་སློབ་ཐོན་པའི་སློབ་ཕྲུག་བརྒྱ་ལྷག་གཅིག་སློབ་འབྲིང་དགེ་ཁན་
གསར་བསྐྱོའི་ཡིག་རྒྱུགས་ནང་བོད་ཡིག་ཐོག་འབྲི་རྒྱ་བཀའ་སློབ་བྱས་ཏེ་སློབ་ཕྲུག་
བརྒྱ་གསུམ་བདམས་པའི་ཁྲོད་ནས་བོད་རིགས་གཉིས་ལས་ཚུད་མེད་ལ། སློབ་ཕྲུག་
འགའ་ཤས་ཀྱིས་ཡིག་ཚད་བོད་ཡིག་ནང་གིས་པ་རྣམས་ཚད་ལྡན་དུ་བརྗེས་མེད།

[༡༧] Gyal, K. (2014). Valley of the heroes: Discussion Guide. Retrieved March 2, 2015, from www.der.org/.../study-guides/valley-of-the-heroes-discussion-guide.pdf

[༡༨] Woesser, T. (2010). Are minority languages safe? Retrieved July 20, 2012, from http://www.rfa.org/english/commentaries/languages-09222010105909.html

བོད་ཀྱི་མྱོད་བྱས་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲིག་བྱེད་པ།

དེ་ནས་མཐོ་རིམ་སློབ་ཐོན་ཚམས་ཀྱིས་ཚུད་རྒྱུགས་ཡིག་ཚད་ནང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་
བོད་སློབ་མི་བྱེད་པའི་སྲིད་བྱས་ལ་ངོ་ཚོལ་བྱས་པར་བརྟེན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལྷ་ ༥
ཆེས་ ༡༤ ཉིན་སློབ་ཚུང་དགོ་ཚུན་གསར་བསྐྱོད་ཡིག་རྒྱུགས་སྐབས་བོད་ཡིག་ནང་
དུའང་འབྲི་རྒྱའི་ཚོག་མཆན་སྤྲད་ཡོད།^[16] དེར་བརྟེན་གནས་ཚུལ་དེ་ལྟར་མི་ལྷག་
པའི་སློབ་ལ་རྒྱ་གཞུང་རིམ་ཁག་གིས་ས་གནས་ཀྱི་གནས་སྟངས་དང་ཡུལ་མིའི་བདེ་
སྲུག་གཞིར་བཞག་གི་དགོས་མཁོ་དང་ཐོབ་ཐང་ཚམས་མཐིལ་བྱིན་ཤེས་པར་བྱས་ཏེ་
སྲིད་བྱས་གཏན་འབེབས་དང་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས་པ་ལས། ཡུལ་མིའི་འདུན་པ་
དང་རྒྱལ་འགལ་གྱི་ལས་ཀ་བྱས་ཆེ། གཞུང་དམངས་གཉིས་ཀྱི་དབར་ཐན་ཚུན་ཡིད་
ཆེས་དང་གདེང་ཚོད་བརྒྱག་ངེས་དང་། སྤྱི་ཡོངས་ནས་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཤོད་བཞིན་
པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཡར་རྒྱས་དང་། མཐུན་སྦྱིལ། བརྟན་ལྷིང་བཅས་ཡོང་བར་དགའ།

དེ་བཞིན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལྷ་ ༧ རང་མཚོ་སློབ་ཞིང་ཆེན་གྱི་དམར་ཤོག་ཚོགས་
པའི་བྱང་ཆེ་ཆང་ལྷུའེ་ཡིས་(Qiang Wei)རྒྱ་ནག་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་སྐད་ཅི་རྒྱ་སྐད་ཡིན་
པས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ རང་ཚུད་ལ་སློབ་ཚུང་ཆང་མའི་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་དེ་རྒྱ་ཡི་སྐད་
ཡིག་ཏུ་བསྐྱར་རྒྱ་དང་། དེ་བཞིན་ས་ཁུལ་ཁག་གི་སྐད་ཡིག་ཚམས་སློབ་བྱིད་བྱ་རྒྱའི་
སྐད་ཡིག་གཉིས་པར་བོད་སློབ་བྱེད་དགོས་^[17] ཞེས་བཤད་པ་དང་། ཡང་ཕྱི་ལོ་
༢༠༡༠ ལྷ་ ༡༠ ཆེས་ ༡༡ རས་ ༡༤ བར་རེབ་གོང་དུ་དམངས་རིམ་དང་འབྲིང་རིམ་བོད་
ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་ཚན་བསྐྱར་བཅོས་སྦྱོང་བར་ཞེས་པ་ཞིག་འཚོགས་པའི་ལྷན་
འཛོམས་དེ་ནས་སྐད་ཡིག་གི་སྲིད་བྱས་དེ་བརྒྱུད་བརྒྱགས་ཤུགས་ཆེ་བ་དང་མང་བ་

[16] DIIR. (2009). Curb on Tibetan language in exams exposes China’s marginalization policy in Tibet. Retrieved from <http://Tibet.net/2009/07/20/curb-on-tibetan-language-in-exams-exposes-chinas-marginalisation-policy-in-tibet/>

[17] Bristow, M. (2010). Education reforms anger Tibetans. Retrieved May 8, 2012, from <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-11634364>

བྱས་པའི་རྒྱུན་གྱིས་རེབ་གོང་དང་ཆབ་ཆ་དང་རྟུ་སོགས་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ལག་ལ་
སློབ་སླིད་བརྒྱུད་ལམ་རྒྱུད་ཡིག་རྒྱ་ཡིག་ཏུ་བརྒྱུར་རྒྱུའི་སྲིད་བྱས་དེ་ལ་ངོ་རྒྱུ་ལྷགས་
ཆེ་བྱས་ཡོད་ལ། དེའི་ལྷགས་རྒྱུན་པེ་ཅིང་མི་རིགས་མཐོ་སློབ་ཏུ་འང་ཐེབས་ཏེ་དེ་
ཁུལ་གྱི་བོད་སྐད་ལྷག་ལྷ་བརྒྱ་ལྷག་གིས་དེ་མཚུངས་ངོ་རྒྱུ་བྱས་ཡོད།^[16]

དེ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༡༡ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༥ ཉིན་བོད་ཁུལ་གྱི་སློབ་ཆེན་དང་མཐོ་
འབྲིང་སློབ་ལྷན་ལག་གི་དགེ་སློབ་ལག་གཅིག་དང་དགོན་སྡེ་ལག་གི་དགེ་འདུན་པ་
ལག་གཅིག་མཉམ་རུབ་ཐོག་མཚན་རྟགས་བཀོད་པའི་རེ་འདུན་ལྷུ་ཡིག་དོན་ཚན་
བརྒྱུད་ཅན་ཞིག་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་སྐབས་ ༡༤ པའི་ཚོགས་ཆེན་སྐབས་དབུས་
འཐབ་ཕྱོགས་གཅིག་གྱུར་ཁང་དང་མི་རིགས་ལས་དོན་ལྷན་ལྷན་ཁང་གཙོ་སྐྱོང་
པའི་འབྲེལ་ཡོད་ལྷན་ཁང་དང་དཔོན་རིགས་ཚོར་སྐུལ་ཡོད།^[17] དེའི་དོན་ཚན་
ཚང་མས་ད་ལྟའི་བོད་ནང་གི་གནས་སྐབས་གསལ་པོར་བསྟན་ཡོད་ལ། ལྷག་པར་དུ་
བོད་མི་ཚོར་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་གི་རང་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་མེད་པའང་གསལ་པོར་
བསྟན་ཡོད་དེ། དཔེར་ན། “བོད་རིགས་ཀྱི་རང་སྲོལ་སྲོལ་དང་ཁུལ་རྒྱུད་བཅས་
སྐུ་ཡོད་པའི་སྲིད་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་ལག་ཏུ་རྒྱུད་ཡིག་དང་འབྲ་མཉམ་
ཐོག་ བོད་རྒྱུད་དང་བོད་ཡིག་ལེད་སྲོལ་གཏོང་རྒྱུར་ཐོབ་ཐང་སྲོལ་རྒྱུ་དེ་མི་རིགས་
འབྲ་མཉམ་གྱི་མང་གཞི་ཡིན་སྐབས་གཞུང་ཕྱོགས་ནས་དེའི་ཐད་བསམ་སློབ་གཏོང་
དགོས།” ཞེས་དང་། “བོད་ཁུལ་གྱི་སློབ་འབྲིང་ལག་གི་སློབ་དེབ་ཆ་ཚང་རྒྱ་ཡིག་
ཏུ་བརྒྱུར་བ་དེ་མི་རིགས་མཐོང་ཚུང་གི་སྲིད་བྱས་གཏུག་རྒྱུ་ཅན་ཞིག་ཡིན་སྐབས།
རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གིས་དེས་པར་དུ་བརྒྱུར་བཅོས་བྱ་དགོས་” ཞེས་སོགས་འཁོད་
ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་གངས་རྒྱུང་ས་ཤེས་རིག་ལོར་བྱའི་སློབ་སླིང་གི་དབུ་འཛིན་

[16] བོད་ཀྱི་འགོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་གི་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༡༠ ལོའི་ལོ་འཁོར་སྟོན་ཐོ།
[17] དོན་གོ་(༡༠༡༡།༡༡༡༡) བོད་ནང་སློབ་ཆེན་ལག་གི་དགེ་སློབ་ཚོས་རྒྱ་གཞུང་ལ་རེ་འདུན་ལྷུ་ཡིག་སྐུལ་འདུག
<http://www.tibettimes.net/news.php?showfooter=1&id=6899> ག་མཚུངས་འདི་ནས་༡༠༡༡།༡༡༡༡ ལ་བཏོན།

བོད་ཀྱི་མྱིང་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

ཤེས་ཡོན་པ་འཛིགས་མེད་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་ཀྱང་གྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༥ ལྷན་
༡༩ བར་མཚོ་སྡོད་ཞིང་ཆེན་དམངས་འཕུས་ཚོགས་ཆེན་དང་སྲིད་གྲོས་ཚོགས་
ཆེན་གཉིས་སྔ་གཞུག་ཏུ་བསྐོང་འཇོག་བྱས་པའི་སྟེང་བོད་ནང་གི་ཤེས་ཡོན་དང་
འབྲེལ་བའི་དོན་ཚན་ ༧ ཅན་གྱི་དགོངས་འཆར་^[11] བཏོན་ཡོད།

རྣལ་ལངས་དུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འོ་འཕྲུལ་ཅན་གྱི་སྲིད་བྱུས་ཁག་དང་རྩ་
བྲིས་པའི་བོད་ཀྱི་གནས་སྐབས་ལ་བཟང་སློབ་ཀྱི་བསྐྱར་བ་ཡོང་དཀའ་བར་བརྟེན་
བོད་མི་རྣམས་ལུ་ཐུག་ཐབས་ཟད་ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་ལྟ་བུའི་ལས་འགུལ་ཚད་
མཐོ་པོ་འདི་འདྲ་སྟེ་ལ་བཞིན་ཡོད་པ་ནི་འགྲོ་བ་མིའི་ལོ་རྒྱུས་ནང་ཐོག་མ་ཆགས་
ཡོད། དེ་ཡང་གྱི་ལོ་ ༢༠༠༧ ལྷན་བཟུང་གྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༢༥ བར་བོད་
ནང་བོད་མི་ ༡༤༠ ཡིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ཡོད།^[12] ཁོ་ཚོའི་སྲིད་འཇུག་གི་
འབོད་སྐྱེ་ནི་ཡགོང་ས་མཚོག་བོད་ལ་གདན་འདྲེན་ལྷན་དང་བོད་ལ་རང་དབང་
དགོས་པ་གཉིས་རེད། དེ་ནས་ཚོད་མེད་རྒྱ་མཚན་གཅིག་ནི་བོད་ཀྱི་རྣམ་ཡིག་དང་
འབྲེལ་བའི་བོད་པའི་སློབ་གྲྭ་ཁག་གི་སློབ་ཁྲིད་བརྒྱུད་ལམ་དེ་རྒྱ་ཡི་རྣམ་ཡིག་ཏུ་
བསྐྱར་བའི་སྲིད་བྱུས་དེ་^[13] རེད། བོད་ནང་བོད་ཀྱི་རྣམ་ཡིག་གི་རང་དབང་དང་གོ་
ས་ཤོར་བཞིན་པ་ལས་སྲུང་སྦྱོབ་ཀྱི་ཆེད་དུ། ཚོ་རིང་སྲིད་དང་། ལྷན་གྲོལ། སློབ་བཟང་
འཇུག་དབྱུངས། རི་རྒྱ། ངག་དབང་འོ་འཕྲུལ་སྟེང་དཀར་བཀྲ་ཤིས། འཕགས་མོ་
དོན་གྲུབ་ལ་སོགས་བོད་མི་མང་དག་གཅིག་སེམས་སྦྲུག་དང་སེམས་ཁྲུལ་གྱིས་རང་
ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ཡོད་པའི་དཔེ་མཚན་ནི། མ་ཚུ་སློབ་འབྲིང་གི་སློབ་སྦྱོང་ཆེ་

[11] མཁས་དབང་འཛིགས་མེད་རྒྱལ་མཚན། (༢༠༡༤) འཛིགས་མེད་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བོད་ལྗུས་སློབ་གསོར་བཏོན་
པའི་བསམ་འཆར། <http://www.tbmgar.com/zwndbw.asp?id=2487> རྩ་མཐུན་འདི་ནས་༢༠༡༥/༡༡/༢༥ ལ་བཏོན།
[12] DIIR. (2014). Fact Sheet on Tibetan Self-Immolation Incidents in Tibet since Febru-
ary 2009. Retrieved April 23, 2015, from <http://tibet.net/factsheet-immolation-2011-2012/>
[13] New York Times. (2013). Desperation in Tibet over Chinese repression. Retrieved
December 9, 2013, from http://articles.economicstimes.indiatimes.com/2013-11-30/news/44596299_1_tibetan-buddhist-chinese-repression-self-immolations

རིང་སྐྱིད་ནམ་རྒྱུ་སློབ་ལོགས་ཚོ་དང་རྒྱུ་ཚ་ཤོད་སྐབས་ ༢༠༡༠ ལོར་སློབ་གྲུའི་
སློབ་སྤྲུག་དང་དགེ་ཚུན་འགའ་རེ་གནས་དབྱུང་བཏང་བ་དང་སློབ་གྲུའི་རྒྱུང་གཞི་
བོད་ཡིག་ནས་རྒྱ་ཡིག་ཏུ་བསྐྱུར་པ་སོགས་ནི་སེམས་ཀྱི་ན་ཚ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན་པ་
གསུངས་འདུག^[༧] མ་ཚུ་སློབ་འབྲིང་གི་སློབ་ཁྲིད་བརྒྱུད་ལམ་རྒྱ་ཡི་རྒྱུ་ཡིག་ཏུ་
བསྐྱུར་པའི་རྒྱུ་གྱིས་ཚོ་རིང་སྐྱིད་གཙོ་བོ་པའི་བོད་རིགས་སློབ་སྤྲུག་ཚང་མ་སློ་
ཕམ་དང་ཡིད་སྤྲུག་པའི་གནས་སྐབས་སུ་གྱུར་ཡོད།^[༨] དེ་བཞིན་མཚོ་ཤར་བ་ཡན་
(དཔའ་ལྷང་)ཚོང་ནས་ཡིན་པའི་འཕགས་མོ་དོན་གྲུབ་ཀྱི་ཞལ་ཆེམས་སུ། “བོད་
ལ་རང་དབང་དང་རང་བཅོལ་མ་ཐོབ་ན། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་དང་
གོམས་སྲོལ་ལ་སོགས་པ་རྒྱ་མིས་རྩ་མེད་གཏོང་རྒྱུ་རེད། ད་ལོ་ང་ཚོ་བ་ཡན་ཚོང་གི་
བོད་རིགས་འདུས་སྐྱོད་ས་ཁུལ་ལ་བོད་ཡིག་རྒྱུང་མི་ཚོགས་ལེན་ནས་སྲིད་གཞུང་གིས་
བོད་ཡིག་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་དུ་མ་བརྟུག་ དགེ་ཚུན་ཚང་མ་བ་ཡན་ཚོང་ནས་ཕྱིར་འབྱུང་
བཏང་སོང་། ད་དོ་མ་སེམས་སྤྲུག་གི་ དེ་རིང་རྒྱ་ལོ་བཙོ་ལྷའི་དགོང་ཕོ་བྱ་ལྷུང་དགོན་
པའི་ཚོས་རའི་འདུན་དུ་ངས་མེར་སྲིག་གཏོང་རྒྱ་ཡིན་ལ། དེ་རིང་ནི་བོད་རང་
བཅོལ་གྱི་ཉིན་མོ་ཡིན།”^[༩] ཞེས་གསུངས་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་ངག་དབང་འོ་ར་
འཕེལ་གྱིས་ཀྱང་། ངའི་མི་རིགས་ལ་རྒྱུ་ཡིག་གི་རང་དབང་མི་འདུག་ ཚང་མས་
བོད་རྒྱ་གཉེས་ཀ་མཉམ་བསྲེས་བྱེད་ཀྱི་འདུག^[༡༠] ཅེས་རང་ལུས་མེར་སྲིག་བཏང་

[༧] མཚོང་མེ་ཟེན་གྱིས། (༢༠༡༣) རྒྱལ་གཅེས་དཔའ་མོ་ཚོ་རིང་སྐྱིད། <http://chodme.blogspot.in/2012/03/blog-post.html> གྲ་མཐུད་འདི་ནས་བཏོན།
[༨] Jacobs, A. (2012). Tibetan Self-Immolations Rise as China Tightens Grip. Retrieved March 5, 2012, from http://www.nytimes.com/2012/03/23/world/asia/in-self-immolations-signs-of-new-turmoil-in-tibet.html?pagewanted=all&_r=0
[༩] ཀུན་བཟང་བསྟན་འཛིན། (༢༠༡༢) རྒྱལ་གཅེས་པའི་ཞལ་ཆེམས། <http://www.rfa.org/tibetan/sar-gyur/phakmo-dhundup-05082013163652.html> གྲ་མཐུད་འདི་ནས་༢༠༡༢༡༢༡ ལ་བཏོན།
[༡༠] Ngawang Norphel attempted to self-immolate on 20 June 2012. Published on June 25, 2012. Retrieved June 26, 2012, from <https://www.youtube.com/watch?v=6jW13KfVt8Y>

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་ཤིང་།

བའི་རྗེས་ལ་ཚོར་བྱུགས་ཆེན་པོའི་ངང་གསུངས་ཡོད། མདོར་ན། ཁོ་ཚོ་མི་རི་རོ་རེའི་
སེམས་ཀྱི་ན་བྱུག་དེ་བོད་མིའི་རོ་བོ་བརྒྱུག་ཉེན་ལ་ཐུག་ཡོད་པ་གསལ་པོ་རེད། དེར་
བརྟེན་ཁོ་ཚོའི་སློང་དབུས་ཀྱི་རེ་འབོད་ལྟར་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྦྱོང་སྦྱོད་སླེལ་གསུམ་
བྱ་རྒྱུར་བོད་མི་རིགས་གཙོ་བོ་པའི་རྒྱ་གཞུང་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་རོ་བོ་ནས་མཐུན་འགྱུར་
དང་རྒྱལ་སྦྱོར་བྱེད་དགོས་པའི་མཚོན་པ།

མཐུག་པོ་མཚུགས།

རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གི་སྤྱི་ཡོངས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་གྲོང་
ཁྱེར་དང་གྲོང་རྩལ་ཁག་གི་མི་འབོར་ནང་བོད་མི་རིགས་གངས་ཉུང་ཆགས་ཏེ།
འགོག་ཐབས་མེད་པའི་སྐད་ཡིག་མཉམ་བཞེས་བྱུགས་ཆེར་འགྱུར་བཞེན་པ་ལྟར།
བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཆབ་ལ་རྒྱ་ཡི་སྐད་ཡིག་སྦྱོང་སྦྱོད་བྱུགས་ཆེ་བ་བྱེད་ཅིང་། ས་
གནས་ཀྱི་ཁོར་ལུག་དང་མི་སྡེར་སོ་སོའི་དགོས་མཁོ་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་མི་རྣམས་
ཀྱིས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཆབ་ལ་རྒྱ་ཡི་སྐད་ཡིག་སྦྱོང་སྦྱོད་བྱུགས་ཆེ་བ་བྱེད་ཀྱི་
ཡོད། དེའི་སྐང་ལ་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་དང་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་ཁག་གིས་བོད་
ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཉམས་པ་སྐྱར་གསོ་དང་མི་ཉམས་རྒྱུན་འདྲིན་ཐོག་ཡང་དག་པའི་སྲིད་
བྱུས་གཏན་འབེབས་དགོས་པའི་ཅན་ཡིན་ཡང་དེ་ལྟར་མེད་པ་མ་ཟད། འབྲེལ་ཡོད་
དཔོན་རིགས་དང་ལས་བྱེད་མང་པོར་དེ་ལྟར་བྱ་རྒྱུའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཚོད་སེམས་མེད་
པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་གཞོད་པའི་
སྲིད་བྱུས་ཁག་གསལ་བསྐྱབས་དང་ལག་ལེན་བསྐྱར་བའམ། ཡང་ན་དཔོན་རིགས་
འགའ་ཤས་ཀྱིས་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་མཚོན་ཚུང་དང་དམའ་
འབེབས་བྱེད་པ་ནི། འབྲེལ་པའི་སྐང་ལ་རྗོག་བརྗོག་ཀྱི་དཔེར་གྱུར་ཡོད།

ཐབས་རྒྱལ་གྱི་བྱེད་སྤངས་དེས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཚོ་དང་བྱེ་བྲག་
ཏུ་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སེམས་ནང་ན་རྒྱལ་འཕེལ་མ་ཞིག་སྤོང་གི་ཡོད་པ་དེས་བོད་ཀྱི་
རྒྱུད་ཡིག་ཉམས་པ་སྐྱར་གསོ་དང་མི་ཉམས་རྒྱུན་འཛིན་བྱ་རྒྱུའི་སྐྱོད་སེམས་ལྷགས་
དང་མི་རིགས་ཀྱི་ལ་རྒྱ་འཕེལ་མ་ཞིག་སྤོང་པ་མ་ཟད། བོད་མི་བྱེད་སྤངས་ཀྱི་སྤོང་ཏུ་བོད་
ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་དང་འབྲེལ་བའི་གོ་རྟོགས་དང་བསམ་སློབ་ཚོགས་རྙེད་དེ། བོད་མི་
མང་ཚོགས་ཀྱི་ངོས་ནས་མ་བསྐྱལ་དང་སྤངས་ཐོག་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ཉམས་པ་སྐྱར་
གསོ་དང་མི་ཉམས་རྒྱུན་འཛིན་ཆེད་ལས་འགྲུལ་རབ་དང་རིམ་པ་སྐྱེལ་འགོ་ཚུགས་
པ་དེས་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་སྐྱར་གསོ་ཡོང་བར་ཕན་རྒྱལ་ཤིག་ཏུ་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད།
དེར་བརྟེན་རང་དབང་དང་གྲུ་ཡངས་མེད་པའི་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་ནང་བོད་ཀྱི་
རྒྱུད་ཡིག་གི་གོ་ས་ཤོར་ཞིང་བེད་མེད་ཏུ་ཆགས་འགོ་ཡི་ཡོད་ཀྱང་། བོད་ནང་གི་བོད་
མི་ཚོས་གདོང་ལེན་དང་དཀའ་ལས་འདི་འདྲ་རྒྱལ་བཞིན་ཡོད་པ་ནི་འཇམ་སྤིང་
ཡོངས་ཀྱིས་ཉེ་ལས་དགོས་པ་ཞིག་རེད།

སྤྱིར་བོད་པས་བོད་རྒྱུད་ཀྱིས་བརྗེ་འཕྲོད་ཀྱི་མེད་པ་དང་། བོད་ཡིག་གིས་
གོ་ཚོད་ཀྱི་མེད་པར་བཤད་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་སྤོང་སྤོང་བྱེད་རྒྱུའི་ཐོག་ཐེ་ཚོམ་
སྐྱེས་པ་དང་འདོད་སློབ་མེད་པ་ཆགས་ཆེ་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ཉམས་རྒྱུད་དང་ཚ་བསྐྱལ་
ཏུ་འགོ་འགོ་ཚུགས་པ་རེད། རྒྱུད་ཡིག་གནས་སྤངས་ཉམས་ཐག་པ་འདི་ལྟར་དངོས་
འབྲེལ་ཏུ་ཆགས་ཡོད་པ་ཡིན་ན། དེ་ནི་རྒྱུད་ཡིག་གི་སྤོང་མིན་པར་མི་རིགས་དེའི་
མི་རབས་སློབ་མ་ཚོས་དཀའ་ལས་བརྒྱབས་པ་རྣམས་མི་རབས་རྗེས་མ་ཚོས་སྤྱི་
མཐུད་དེ་རྒྱུད་ཡིག་དེ་ཉིད་ཉམས་པ་སྐྱར་གསོ་དང་མི་ཉམས་རྒྱུན་འཛིན་མ་བྱས་
པའི་རྟོགས་མཚན་རེད། དེར་བརྟེན་པའཇམ་སྤོང་བཅུ་པ་མཚོག་གིས་ཀྱང་།
“བོད་བསམས་ན་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་དང་བོད་ཀྱི་ཡི་གེ་སྤོང་དགོས། དེའི་ཕྱོགས་ལ་ཐེ་
ཚོམ་སྤྱི་ཚམ་ཡང་བྱེད་མི་རུང་།” ཞེས་གསལ་པོ་ཆེ་ལ་ནན་ཏན་གྱིས་གསུངས་པ་ལྟར།

བོད་ཀྱི་མྱོད་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

བོད་མི་རིགས་ཀྱི་རྣམ་ཡིག་སྤྱང་སྐྱོབ་དང་གོང་སྤེལ་གཏོང་རྒྱུ་དེ་མི་རིགས་གཞན་གྱི་ལས་འགན་མིན་པར། བོད་མི་རང་གིས་དོར་དུ་མེད་པའི་ལས་འགན་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལས་འགན་ཞིག་ཀྱང་ཆགས་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་ཕྱོགས་ནས་རྒྱ་ཡི་རྣམ་ཡིག་དར་བྱས་གཏོང་རྒྱུའི་སྲིད་བྱས་དང་ལག་བསྟར་ཁག་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཚོར་ཉུ་ཚུགས་མཐར་སྐྱེལ་གྱི་ལམ་ནས་བྱེད་མི་དགོས་པར། རྒྱ་ཡི་རྣམ་ཡིག་ནི་སྤྱི་ཚོགས་དང་མི་སྣེར་སོ་སོའི་དགོས་མཁོའི་རྣམ་ཡིག་གཅིག་ཡིན་པ་བཞིན་རང་ངོས་ནས་སྤོང་སྤོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཚོ་རྒྱ་གཞུང་ལ་ཡིད་ཆེས་དང་གདོང་ཚོད་སྤེབས་ཆེད་རྒྱ་གཞུང་གི་ངོས་ནས་ཀྱང་གངས་ཉུང་མི་རིགས་སོ་སོའི་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་རྩ་བརྒྱུག་མི་འགོ་བའི་ཕྱིར་སོ་སོའི་རྣམ་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ཉར་ཚགས་བྱེད་འདོད་ཡོད་པ་དེར་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་མཐུན་འགྱུར་སྐྱོར་དགོས་གལ་ཆེ་བར་མཐོང་།

བོད་ནང་གི་བོད་ཀྱི་རྣམ་ཡིག་ཉམས་རྒྱུད་དང་སྤྱོད་གསའི་དབྱུང་ཚོམ་འདིའི་ནང་དོན་ལ་གཞིགས་ཏེ་རྒྱ་གཞུང་ནས་རྒྱ་བོད་མཐུན་འབྲེལ་སོགས་ལ་དགོངས་བཞེས་གིས་བོད་ཀྱི་རྣམ་ཡིག་རིག་གནས་སྤྱང་སྐྱོབ་ཀྱི་སྲིད་བྱས་དོན་ལྟན་གཏན་འབེབས་དང་ལྷག་དོན་ལག་བསྟར་ངེས་པར་གནང་གལ་ཆེ་བར་མཐོང་། དེ་བཞིན་ཐ་སྙད་གསར་བཟོ་དང་ཡིག་སྐྱར་གྱི་ལས་གཞི་རྒྱ་གང་ཆེ་སྤེལ་རྒྱུ་དང་། བོད་ཀྱི་རྣམ་ཡིག་སྤོང་སྤོང་བྱ་རྒྱུའི་མཐུན་རྐྱེན་དང་། ཁོར་ལུག་ཁོམ་ར་བཅས་སྐྱུན་རྒྱུ་དང་། ཚོགས་པ་ཁག་ནས་མང་ཚོགས་ཀྱི་ཁོད་དུ་བོད་ཀྱི་རྣམ་ཡིག་གི་རིན་ཐང་དང་གནད་འགག་ངེ་ཡོད་ཀྱི་གོ་ཉོགས་དང་སློབ་གསོ་སྤོང་རྒྱུ་དང་། མི་རབས་ཚན་པ་ཚོས་རྒྱུང་བར་བོད་ཀྱི་རྣམ་ཡིག་སྤོང་སྤོང་བྱེད་རྒྱུའི་མིག་དཔེ་བཟང་པོ་སྟོན་རྒྱུ་དང་། བོད་ཕྱི་ནང་གི་བོད་མི་ཡོངས་ནས་མ་བསྐུལ་དང་སྤངས་གིས་བོད་ཀྱི་རྣམ་ཡིག་སྤོང་སྤོང་སྤེལ་གསུམ་བྱ་རྒྱུར་འབད་དགོས་པ་ལྟ་ཅི་སྟོན། །